

Усмонхон АЛИМОВ,
Ўзбекистон муслмонлари
идораси раиси, муфтий

“Унинг аломатларидан (яна бири) – сизлар (нафси қондириш жиҳатидан) таскин топишингиз учун ўзларингиздан жуфтлар яратгани ва ўртангизда иноқлик ва меҳрибонлик пайдо қилганидир. Албатта, бунда тафаккур қиладиган кишилар учун аломатлар бордир” (Рум, 21).

ОИЛА – МУҚАДДАС ДАРГОҲ

Оила куриш жаноб Пайғамбаримизнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) суннатларидан бўлиб, бир хадиси шарифларида айтганлар: "Никоҳ менинг суннатимдир. Кимки менинг суннатимдан воз кечса, у мен (умматим)дан эмас". Биз ушбу ҳақиқатни эътироф этган ҳолда турмуш куриш, оила тебратиш ва фарзанд тарбияси каби муҳим ишларда диний ва миллий анъаналаримизга риоя этиш билан бирга мамлакатимизда амалда бўлган қонун-қоидаларга ҳам амал қилишимиз зарур.

Никоҳ, оила куриш доимо долзарб масалалардан ҳисобланиб келган. Ислом динида ҳам, халқимизнинг урф-одатларида ҳам унга эътибор билан қараб, оила мустаҳкамлигини таъминлашда барча бирдек масъул бўлган.

Бу ҳақда Ўзбекистон муслмонлари идорасининг "Шаръий никоҳдан ўтиш одоблари" тўғрисидаги фатвоси ҳам чиқарилган. Унда: "Шаръий никоҳ шартларига давлатимизнинг никоҳ ва оила тўғрисида қабул қилган қарор ва қонунлари ҳам қўшилади. Масалан, келин-куёв шаръий никоҳдан олдин никоҳни қайд қилувчи давлат идоралари рўйхатидан ўтиб, расмий гувоҳнома олган бўлишлари лозим.

Расмий никоҳдан ўтмаган, ФХДЁ идораси гувоҳномасига эга бўлмаган ёш оилалар ажрашиб, она боласи билан кўчада қолишини ҳисобга оладиган бўлсак, шаръий никоҳ шартларига ушбу гувоҳнома бўлишини ҳам қушиш жуда ўринлидир. Имомларнинг ФХДЁ гувоҳномасини суриштирмай никоҳ ўқишлари ёш оилаларнинг ижтимоий ҳуқуқларини камситиш бўлса, гувоҳномани кўриб, сўнгра никоҳ ўқишлари ҳуқуқий жа-

мият барпо қилаётган бир вақтимизда ёш оилаларнинг ижтимоий ҳуқуқини муҳофаза қилишдир..." дейилади.

Шундан ҳам кўришиб турибди, оиланинг мустаҳкам бўлиши, унинг давлат қонунлари билан муҳофазаланган ҳолда қурилиши учун имом-хатибларимиз ҳам масъул экан, улар никоҳни ўқиш чоғида юқоридаги фатвога амал қилсалар, кўнгилсиз воқеаларнинг олди олинган бўларди.

Никоҳ ва оила масаласига ота-оналар ҳам доимо катта аҳамият беришлари лозим. Улар ўз фарзандларини ёш жиҳатидан оила куришга тайёр эканларига тўла қаноат ҳосил қилиб, сўнгра никоҳдан ўтказишлари шарт.

Киши ҳаётида жуда муҳим умр савдоси бўлмиш никоҳ масаласи доимо кенг мушоҳада ва кенгаш билан амалга оширилгани маъқулдир. Шу ўринда Пайғамбаримизнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) қуйидаги хадиси шарифларини эсга олиш жоиздир: "Қизларни турмушга чиқариш тўғрисида оналари билан маслаҳатлашинглар".

Агар бўлажак келин балоғат ёшига етган бўлса ҳам, аммо оила, масъулият, эр ва жамият олдидаги бурч ва вазифаларни англаш ва тасаввур этиш даражасида бўлмаса, у вақтда ўз оиласида ҳам, жамиятда ҳам ўрнини тополмайди ва бахтиёр оила кўрғонининг саодатли аъзоси даражасига етолмайди. Фуқаролик жамиятида қабул қилинган қоидаларнинг ҳам, Ислом шариати ҳукмларининг асл мақсади ҳам аёл ёки эркак бўлишидан қатъи назар, ҳаётда бахтиёр бўлишини, охирада саодат аҳлидан бўлишини таъминлашдан иборатдир.

Давоми 6-саҳифада ▶▶▶

ТАҚВО ВА РАҲМАТ ОЙИ

«Эй имон келтирганлар! Сизлардан олдинги (уммат)ларга фарз қилингани каби сизларга ҳам рўза тутиш фарз қилинди, шояд (у сабабли) тақволи бўлсангиз» (Бақара, 183).

* * *

“Ислом бу беш асосга: Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқлиги ва Муҳаммад (у зотта Аллоҳнинг салоти ва саломати бўлгани) унинг элчиси эканига иқрор бўлишга, намоз ўқишга, закот беришга, рамазон рўзасини тутишга, ҳаж қилишга қурилган” (Муттафақун алайҳ).

* * *

“Рамазондан бир ёки икки кун олдин рўза тутманглар. Бироқ (хар ойнинг маълум кунларида) рўза тут(иб юр)адиганлар бундан мустасно” (Имом Муслим ривояти).

* * *

«Бирортангиз рўзадор бўлса, ёмон сўзларни гапирмасин ва овозини баланд қилмасин. Кимдир у билан уришиб ёки сўкишиб қолса: “Мен рўзадорман, мен рўзадорман”, десин» (Муттафақун алайҳ).

* * *

“Ким рамазон рўзасини фарзлигига ишониб ва савоб умидида тутса, аввалги гуноҳлари кечиради” (Имом Бухорий ривояти).

* * *

“Рамазон ойи киргач, жаннат эшиклари очилади, дўзах эшиклари ёпилади ва шайтонлар кишанланади” (Муттафақун алайҳ).

* * *

“Қадр кечасини рамазон ойининг сўнгги ўн кунидан қидиринг” (Имом Муслим ривояти).

* * *

“Рўзадор учун икки қувонч бор: оғзини очган пайтдаги ва Рабби хузуридаги қувонч” (Имом Бухорий ривояти).

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФҲОН

Таҳрир хайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Анвар ТУРСУН
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулҳамид ТУРСУН
Ҳайдархон ЙЎЛДОШХЎЖАЕВ
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Исомиддин ОЛИМОВ
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Мухтарама УЛУҒОВА

Муқова

«Voris Design» маркази билан
хамкорликда тайёрланди.

Бадий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Саҳифаловчи

Баҳром ИКРОМОВ

Матни

Раҳима КАРИМЖОН кизи
терди.

Манзилимиз

100002, Тошкент шаҳри
Заркайнар 18-берк кўча 47^а-уй;
Тел: 240-05-19, 227-34-30.
Интернет сайтимиз: www.hidoyat.uz
Интернет почтаимиз: m-nashr@yandex.ru
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва
ахборот агентлигида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2012 йил 20 июнда рухсат берилди.
Босмахонага 2012 йил 22 июнда топширилди.
Қоғоз бичими 60x841/8. Адади 49.400 нусха.
2429-сон буюртма. «Sharq» нашриёт-маъбаа
акциядорлик компаниясида босилди. Тош-
кент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41.

Қўлёзмалар қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан
фарқ қилиши мумкин. Келтирилган иқтибос ва
рақамлар учун муаллиф масъул. Хат юборилгани-
да исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин. Мақолалар
қўчириб босилса ёки иқтибос олинса, «Ҳидоят»дан
олингани кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Бугуннинг гапи	
Усмонхон АЛИМОВ	
Оила – муқаддас даргоҳ	1
Таянч нуқта	
Тақво ва раҳмат ойи	2
Насиҳат	
Умида АЗИЗ	
Узилаётган ришталар	7
Саҳобалар ҳаёти	
Ҳаким ибн Ҳизом	8
Мактубларда манзаралар	
Усмонхўжа САИДОВ	
Ўзимиз ибрат бўлайлик	9
Ҳадис шарҳи	
Яхшилик ва ёмонлик таърифи	10
Сийрат	
Абдулазим ЗИЁВУДДИН ўғли	
“Муҳаммад” исмининг маъноси	
Пайғамбаримизнинг адашлари бўлганми?	
Туғилишларига севинишди, аммо... ..	12
Мактубларда манзаралар	
Ҳиммат	15
Тарихни ўрганамиз	
Ўқтамжон ТУРҒУНБОЙ ўғли	
Қадимий Ньюже масжиди	16
Шеърят	
Равшан ИСОҚОВ	
Хуш келдинг юртимга, улуғ Рамазон!	
Абдурахмон (Ренис) МЕШАЯН	
Эй инсон, умид қил, насиб этгай бахт... ..	19
Диний атамалар	
Маҳмудхўжа НУРИДДИНОВ	
“Хамр” нима дегани?	23
Тадқиқот	
Омонуллох ТЎХТАОХУНД ўғли,	
Шокирхон ШОДМОНХЎЖА ўғли	
Бобур фаҳмидаги “Қасидаи бурда”	24
Мактубларда манзаралар	
Эргаш АТОЕВ	
Гўдақлар тиканзорда қолмасин	25
Тақдимот	
Салима ЭШОНОВА	
Шоира Хоний	26
Тарбия	
Муҳтарама УЛУҒОВА	
Гап оҳангида “гап” кўп	28
Журналхон илҳами	
Жонгилбека РАҲИМБОБОЖОН қизи	
Гўжа қалъа	29
Ибратли ҳикоялар	
Қудратли фил	30
Муносабат	
Зокиржон ШАРИФОВ	
Ёвузликни ким яратган?	31

Тафсири

Жалололдин ҲАМРОҚУЛОВ

ЭЗГУЛИК ВА ТАҚВО
ИМОН ЙЎЛИДИР

4

“Гуноҳ ва душманлик йўлида ҳамкорлик қилманглар”. Яъни, гуноҳ, фаҳш, бузуклик, ахлоқсизлик йўлида ўзаро ёрдамлашманг, адоват, душманлик йўлида ҳамкор бўлманг, фақат яхшилик йўлида бирлашинг.

Агар киши яхши ишларда ҳамкор бўлиб, кейин ёмонларига ҳам ёрдамлашиб кетаверса, унинг яхшиликлари фойдасиз.

Ёмонликдан қайтариш

Ҳасан КЕНЖАЕВ

АСР ВАБОСИ

“Фатово Исломия” асарида жамиятга гиёҳвандлик етказадиган бир юз йигирма хил зарар саналган. Гиёҳванд модда инсон тафаккурини тўмтоқлаштиради, баданнинг ҳар хил касалликларга чидамлилигини емиради, хотирани тундлаштиради, муттасил бош оғриғига, юрак касаллигига мубтало қилади. Гиёҳвандлик кишининг меъдаси, жигари ва ўпкасини ишдан чиқаради. Демак, гиёҳвандлик ўз жонига қасд қилишдан бошқа нарса эмас.

11

Масала

СЎРАГАН ЭДИНГИЗ

Салқинланиш ниятида устдан сув куйиш макруҳдир. Агар томоқ ва олд-орқа йўллардан ичга сув кетиб қолса, рўза бузилади. Рўзадор одам мустаҳаб пайтида сувни кўп ишлатмаслиги ва мустаҳаб қилаётганида нафас олмай туриши керак. Акс ҳолда, орқадан ичга сув кетиб қолиши, натижада рўза бузилиши мумкин (“Муҳийт”, “Баҳрур роиқ”).

14

Хабарлар

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Шароит яхшиланмоқда

Ҳиндистон ҳукумати сўнгги йилларда ҳожилар, умрачилар учун қулай шароитлар яратиб берапти. Ҳар йили бир юз йигирма беш минг нафардан ортиқ киши муборак зиёратни адо этиш бахтига эришапти. Улар учун самолёт чипталари нархи арзонлаштирилган.

20

ЭЗГУЛИК ВА ТАҚВО

يَتَّيِبُهَا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يُحِلُّوْا شَعْبَةَ اللّٰهِ وَلَا اَلشَّهْرَ اَلْحَرَامَ وَلَا
 اَلْهَدْيَ وَلَا اَلْقَلْبَةَ وَلَا ءَامِيْنَ اَلْحَرَامِ يَتَّبِعُوْنَ فَضْلًا مِّنْ
 رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَّ اِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوْا وَلَا تَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ
 اَنْ صَدُوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اَنْ تَعْتَدُوْا وَتَعَاوَنُوْا عَلٰى
 الْبُرِّ وَالْتِفٰوٰى وَلَا تَعَاوَنُوْا عَلٰى الْاِثْمِ وَالْعُدْوٰنِ وَاَتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ
 اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾

Т «Эзгулик ва тақво (йўли)да ҳамкорлик қилинглр, гуноҳ ва адоват (йўли)да ҳамкорлик қилманглр! Аллоҳдан кўрқинглр! Албатта, Аллоҳ азоби қаттиқ зотдир» (Моида, 2).

Имом Маҳмуд Замахшарий “Кашшоф” тафсирида ушбу оят маъносини бундай: “Эзгулик ва тақво йўлида ҳамкорлик қилинглр”, яъни, кечиримли, ўтимли бўлишда бирлашинглр. “Гуноҳ ва душманлик йўлида ҳамкорлик қилманглр”, яъни, ўч олиш, қасд олиш йўлида ҳамфикр бўлманглр.

Айрим саҳобалар мусумонларни Маккага кириб, умра қилишдан қайтарган мушриклар-

дан ўч олиб, уларни ҳам Ҳарамга киришдан қайтармоқчи бўлишади. Аллоҳ таоло ушбу оят орқали уларни кечиримли бўлишга, яхшилик йўлида ўзаро ёрдамлашишга, душманлик, гуноҳ ишларда бирлашмасликка буюрган.

Имом Замахшарий оят тафсирида яна бундай дейди: “Оятда умуман эзгулик ва таквонинг ҳар қандай кўринишини, гуноҳ ва душманликнинг барча турлари назарда тутилган, дейиш ҳам мумкин. Бу ҳолда ҳам ўзаро кечиримли бўлиш ва (яхшиликларда) ёрдамлашиш маъноси англашилади”.

Имом Абул Баракот Насафий оятни қуйидагича тафсир қилган: “Эзгулик – буюрилган ишларни қилиш, тақво – қайтарилган ишларни тарк этиш, гуноҳ – буюрилган амалларни қилмаслик, душманлик – қайтарилган ишларга қўл уришдир”.

Ушбу тафсирга кўра, оятнинг мазмуни қуйидагича бўлади: Аллоҳ буюрган ишларни қилишда, қайтарган нарсаларидан сақланишда бир-бирингизга ёрдам беринг, ўзаро ҳамкорлик қилинг. Аллоҳ буюрган ишларни қилмасликда ёки қайтарган амалларга қўл уришда асло бир-бирингизга ёрдамлаша кўрманг, ҳамкор бўлманг.

Муқаддас динимиз таълимотларига кўра, эзгулик Куръони карим ва ҳадиси шарифларда буюрилган ва тарғиб қилинган амаллардир. Ватанга хизмат, ота-онани ҳурмат қилиш, катталарга иззат-икром кўрсатиш, кишиларга яхшилик улашиш, омонатга хиёнат қилмаслик, рост гапириш, оилага садоқат – барча-барчаси эзгуликдир.

Аллоҳ таоло оятда эзгулик йўлида ёрдамлашишга буюриб, барча яхшиликларнинг боши ва таянчи бўлган хислат – тақво йўлида ҳамкорлик қилишни алоҳида таъкидламоқда. Тақво эҳтиёт бўлиш, кўрқиш, гуноҳ ишлардан сақланиш маъноларини англатади. Тақво инсоннинг ички оламида, қалбида ўрнашган

ИМОН ЙЎЛИДИР

ноёб хислат, инсонни доимо яхшилик қилишга, эзгулик йўлидан боришга чорлаб туради ва барча ёмонликлардан қайтаради. Таквони уламо-лар турлича таърифлашган. Ҳазрат Умар ^(Аллох ундан рози бўлсин): “Тақво бу – тиканли йўлда оёғингга бирор тикан киргизмай ўтиб боришингдир”, деб тушунтирганлар. Бир сўз билан айтилса, тақво Аллох кўриб турганини билиб, ёмонликлардан сақланиш демакдир. Таквонинг хусусияти шунда, у инсонни ўзи устидан назоратчи қилиб қўяди. Таквоси бор инсон ҳеч ким кўрмай турганида ҳам, кимсасиз жойда ҳам гуноҳ қилмайди, ёмонликдан ўзини тияди. Тақво виждонни қайраб туриш, уни соф ушлаб туриш омилидир. Агар жамият аъзолари ушбу хислат йўлида ҳамкорлик қилсалар, ўзларида мана шу малакани ҳосил қилишга интилсалар, жамият равнақ топаверади.

Оятнинг давомида гуноҳ ишлардан, ёмонлик йўлида ўзаро ёрдамлашишдан қайтарилмоқда: **“Гуноҳ ва душманлик йўлида ҳамкорлик қилманглар”**. Яъни,

гуноҳ, фаҳш, бузқлик, ахлоқсизлик йўлида ўзаро ёрдамлашманг, адоват, душманлик йўлида ҳамкор бўлманг, фақат яхшилик йўлида бирлашинг.

Агар киши яхши ишларда ҳамкор бўлиб, кейин ёмонларига ҳам ёрдамлашиб кетаверса, унинг яхшиликлари фойдасиз. Шу боис ояти каримада масаланинг ҳар икки томони алоҳида таъкидланмоқда.

Оят сўнгида ушбу кўрсатмаларга амал қилмаган кишиларга огоҳлантириш ҳам бор: **“Аллоҳдан кўрқинглар!**

Албатта, Аллох азоби қаттиқ

Зотдир”. Яъни, ҳар қандай ҳолатда

ҳам тақволи бўлинг. Агар эзгулик ва тақво йўлида ҳамкорлик қилмасангиз, гуноҳ ва душманлик йўлида бирлашсангиз, билиб қўйинг, дунёда ҳам бу қилган гуноҳ ва адоватингиз оқибатини кўрасиз, охирада ҳам бу ишингиз жазосиз қолмайди.

Жалолиддин ҲАМРОҚУЛОВ,

Тошкент Ислоҳ институти

“Таҳфизул Қуръон” кафедраси мудири

МОМОЛАРИМИЗ АЙТАДИ...

Чўлқурбақанинг кўнгли бедана гўшти тусайди.

Ўлган сигир сутли бўлади.

Семиз ориқлагунча, ориқ ўлади.

Дард отда келиб, пиёда кетади.

Яхши кизим – бир бешик орқаси.

Ой минмай отинг мақтама,
Йил турмай хотининг мақтама.

Туянинг ҳазили ботмон кўзани бузар.

Тухмагчи тухмаг билан ўлади.

Кўрган ошнинг куюги ёмон.

Борнинг бозори ёнида.

Жиззах тумани

Равот қишлоғилик

Гуландом аядан ёзиб олинди.

ОИЛА – МУҚАДДАС ДАРГОҲ

««Давоми. Боиланиши 1-саҳифада

Бизнинг ривожланган жамиятимизда таълим ва тарбия соҳасида қабул қилинган қонунларга риоя қилиш ҳар бир кишининг муҳим бурчи ҳисобланади. Ўрта мактабни тамомлаш, коллеж ёки лицейда бирон-бир касб-хунарни эгаллаш, мустақил ҳаётга қадам қўйиш арафасида турмуш ва оила кўникмаларини тасаввур қилиш учун бир муддат вақт керак бўлади, албатта.

Президентимизнинг куйидаги пурҳикмат сўзларини доимо эътиборда тутишимиз зарур. "Оила турмуш ва виждон қонунлари асосида қурилади, ўзининг кўп асрлик мустаҳкам ва маънавий таянчларига эга бўлади, оилада демократик негизларга асос солинади, одамларнинг талаб-эҳтиёжлари ва кадриятлари шаклланади..."

Мана шундай талабларга жавоб берадиган ёшлар бор, лекин вояга етмаган, аммо ўйламай-нетмай никоҳ аталмиш муқаддас битимга киришганларнинг ахлоқ-одоблари жамият талабларига жавоб берадиган даражада шаклланганми? Улар турмуш аталмиш мураккаб йўлнинг чорраҳаларида тўғри йўлни топа биладиларми?

Қизларнинг жуда ёш турмушга чиқиши ҳақида ҳанафий мазҳаби фақиҳларидан Ибн Шубурма ва Баттий мутлақо салбий фикрда бўлишган. Ислоҳ шариатида хотин-қизларнинг ҳам илм-маърифатли бўлишларига, ҳаётларида зарур бўлган барча маълумотларни эгаллашларига чақирувчи кўплаб ҳадислар бор. Хусусан, Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салом бўлсин) ҳадисларида: "Илм талаб қилиш барча мусулмон эркак ва аёлга фарзидир", деб таъкидланган.

Бир нарсага аҳамият беришимиз лозим, қизларнинг балоғат ёши билан турмуш қуриш ёши бошқа-бошқа нарса экани ҳаётда ўз исботини топмоқда. Балоғат ёши дегани – бу камолот ёши дегани эмас. Бунинг устига ҳозирги давр талаби бутунлай бошқача. Ёшлар мажбурий ўрта таълим босқичларини босиб ўтишлари шарт. Бу эса 9 йил ўрта умумтаълим мактаби, ундан сўнг уч йил коллеж ёки лицей таълимини олиш заруратидир. Зеро, динимиз таълимотларига

кўра, илм олиш, маърифатли бўлиш, ҳаёт учун зарур барча кўникмаларни ўрганиш ҳар бир қиз бола учун ҳам фарзидир. Борди-ю, шундан олдин турмуш курсалар, ўқиш ҳам чала, оила юмушлари ҳам, уй бекалиги ва бошқа барча ишлар ҳам чала бажарилишига йўл очилган бўлади. Илмли ва касб-хунарли аёлгина қимли инсонни тарбиялай олади.

Эрта, вояга етмасдан турмуш қурганларнинг аксарияти ота-онасининг қарамоғида яшайди ёки ўқувсизлик сабаб турмушига дарз кетади. Бу борада ёш қизларнинг турмушдан кейинги ҳаёти нисбатан оғир кечади. Эрта ҳомиладорлик, нимжон бола туғилиши, рўзгор юмушларидаги тажрибасизлиги боис у эшитадиган таънаю дашномлар охири-оқибатда унинг тинкасини қуришиб қўяди.

Афсус, ҳозирги кунларда баъзи чаласавод кишилар ўзбошимчалик билан юқорида айтилган никоҳ шартларини сўраб-суриштирмай ёшларга никоҳ ўқимоқдалар. Натижада айрим ёш оилалар ажрашиб, ўртада гўдақлар тирик етим, она эса бир умрга бахтсиз бўлиб қолмоқда.

Бу каби нохуш ҳолатларнинг олдини олиш мақсадида жамоат ташкилотлари билан ҳамкорликда бир қатор тадбирлар ўтказилипти.

Шу ҳақиқатни эътироф этган ҳолда таъкидлаймиз: турмуш қуриш, оила тебратиш ва фарзанд тарбияси каби муҳим ишларда диний ва миллий анъаналаримизга риоя қилиш билан бирга оила ва никоҳ ҳақидаги давлатимиз чиқарган қонун-қоидаларга ҳам қатъий амал қилиш зарур бўлади.

«Кўшнилариимизнинг ўзаро муносабатларидан оғринсам “Маҳаллада дув-дув гап” филмини эслайман, – дейди бир ҳамкасбим. – Болалигимда шу кинони томоша қилатуриб, бизнинг ҳам кино қаҳрамонларига ўхшаган кўшнилариимиз, пахса деворли уйимиз, тол тагида сўримиз бўлишини орзу қилардим. Ўйлаб кўрсам, болалигимдаги кўшнилари ҳам, кўшничилик одоблари, ҳақларига риоя ҳам улгайганим сари, пошшо давримнинг безуборлигига кўшилиб, олисларга учирма бўлган экан...»

УЗИЛАЁТГАН РИШТАЛАР

Болалик пайтларимиз ота-онамиз кўшниларига меҳр-оқибатли бўлишга ундарди. Тансиқроқ овқат пиширсак, дарров яқин кўшниларига илинардик. Улар ҳам идишимизни қурук қайтаришмасди. Ана шу арзимасдай туюлган эътибор кўшнилари ўртасида меҳр-оқибатни кучайтирарди. Кимдандир хато-камчилик ўтса, жанжал-тўполонсиз босди-босди бўларди. Хотираларни эсларканман, бугун ўзимиз фарзандларимизга шундай тарбия беролдикми, Пайғамбаримизнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломини бўлсин): “Бир-бирингизга ҳадялар беринг, ҳадя меҳр-муҳаббатни кучайтиради”, деган марҳаматларидан хабардор қилолдикми, деган изтиробли ўй кўнглимдан ўтди. Кўшниларига яхшилик қилиш, яхшилик қилолмася ёмонлик ҳам қилмасликни ўргатолдикми фарзандларимизга?! Назаримда, бу ишни удалай олмаяпмиз...

Бир пайтлар бир том тагида, бир девор ортида яшаб, бир дарвозадан кириб-чикиб юрган, қувончида қувнаб, қайғусига шерик бўлганларнинг болалари, невараларининг бугун бир-бирини кўрарга кўзи йўқ.

Ён кўшнимиз оч, касалманд, аммо парво ҳам қилмаймиз. Бу ёнимиздаги кўшни бой, бойлигини кўролмай, унга ҳасад қиламиз.

– Қизимга келадиган совчилар, бир келарди-ю, ўйлашиб кўрайлик десак, ўз-

ўзидан қадамини узишарди, – дейди бир танишим. – Кейинроқ билсам, кўшним совчиларга қизимни ёмонлабди. Яна бошқа жойдан совчи келди. Патир ушатдик. Ўша куни кечроқ бўлажак қудам: “Одоби, меҳнатсеварлигини ёқтирувдим. Аммо... кўшнингиз кизингизнинг тутқанок касали борлигини айтди... Ҳақиқатни яширманг...” деб қолди. Дилим қаттиқ оғриди. Қудам бу гаплар ёлғонлигини билди, қудандачилик яхши бўлиб кетди. Аммо ўша кўшни билан орага совуқчилик тушди.

Баъзи оила бошлиқлари кечирса бўладиган хатоларни ваъж қилиб, кўни-кўшни устидан шикоятлар ёзади. Текшириб, сабабини сўрасангиз, тайинли жавоб беролмайди. Уларнинг ўйламай-нетмай қилган бундай хатолари фарзандлари келажакка путур етказиши мумкин.

Кўп ҳолларда биз катталар ҳам тарбияга муҳтожлик сезамиз. Ўзимизда бўлмаган яхши сифатлар болаларимизда бўлишини орзу қилишимиз кулгили. Афсус, отаси ё онасининг кўни-кўшниларига қилган феълидан боши ҳам бўлган ёшлар оз эмас. Умримиз синовлардан иборат. Бир кун қувончга тўлсак, бир кунимиз ғамли... Яхши-ёмон ҳолатларда қариндошлардан, жигарлардан ҳам бизга яқинроғи ён кўшнилариимиз. Биринчи ҳамдам, биринчи малҳам ҳам ўшалар. Пайғамбаримизнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломини бўлсин): “Жаброил менга кўшни ҳақида шунча кўп тавсия бердики, уни меросга ҳам шерик қилармикан, деб ўйлаб қолдим” мазмунидаги ҳадисларини озгина мушоҳада қилайлик. Кўшнилари билан ҳеч нарса устидан талашмайлик, меҳр-оқибатли бўлишга уринайлик.

Умида АЗИЗ

Мўминлар онаси Хадича бинти Хувайлиднинг (Аллоҳ ундан рози бўлсин) жияни Ҳаким ибн Ҳизом ибн Хувайлид Каъбаи муаззама ичкарисидида тузилган ягона инсондир.

* * *

Ҳаким ибн Ҳизом обрўли, бадавлат оилада оқил, яхши хулқли бўлиб улғайди. Қавми уни ҳурмат қилиб, рифодат (жоҳилия даврида муҳтож ҳожиларга овқат улашувчи) мансабини беришган эди.

Ҳаким ибн Ҳизом Муҳаммад Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) билан пайғамбарлик келмасидан олдин қалин дўст эди. Беш ёш катта бўлса ҳам оламлар Сарвари уни ўзларига яқин тутар, дўстлигига дўстлик, муҳаббатига муҳаббат билан жавоб қилардилар.

Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Ҳакимнинг аммаси Хадича бинти Хувайлидга (Аллоҳ ундан рози бўлсин) уйланганларидан кейин ўрталаридаги алоқа қариндошлик билан янада мустаҳкам бўлди.

* * *

Пайғамбар (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Ҳакимдек эслихушли, ақл-фаросатли одамнинг ишларидан хайрон бўлардилар. У ва у каби бир неча кишиларнинг тез кунда Исломни қабул қилишига умид боғлардилар.

Макка фатҳидан бир кун олдин Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) саҳобаларга:

– Маккада тўрт киши бор, уларнинг мусулмон бўлмай, мушриклигича қолиб кетиши ақлга сиғмайди, – дедилар.

– Улар кимлар, ё эй Аллоҳнинг расули? – деб сўрашди.

ҲАКИМ ИБН ҲИЗОМ

– Аттоб ибн Усайд, Жубайр ибн Мутъим, Ҳақим ибн Ҳизом ва Сухайл ибн Амр, – деб жавоб бердилар.

Аллоҳнинг фазли билан барчаси Исломи қабул қилди.

* * *

Расулulloҳ ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) Макка фатҳ этилганидан сўнг ҳам Ҳақим ибн Ҳизомга ҳурмат кўрсатдилар ва жарчиларга бундай дейишни буюрдилар:

“Ким шериги бўлмаган Аллоҳдан бошқа илоҳ йўқ, Муҳаммад Унинг кули ва элчисидир, деб гувоҳлик келтирса, молию жони омонда.

Ким Каъбага кириб, қуролини топширса, молию жони омонда.

Ким уйига кириб, эшигини беркитиб олса, молию жони омонда.

Ким Абу Суфённинг уйига кирса, молию жони омонда.

Ким Ҳақим ибн Ҳизомнинг уйига кирса, молию жони омонда...”

Ҳақимнинг уйи Макканинг қуйи, Абу Суфённики эса юқори қисмида эди.

* * *

Хунайн ғазотидан сўнг Ҳақим ибн Ҳизом Расулulloҳнинг ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳузурларига бориб, ўлжадан улуш сўради. Пайғамбаримиз ^(у зотга Аллоҳнинг саломи бўлсин) сўраганини бердилар. Яна сўради. Сарвари олам яна улуш ажратдилар. Сўрай-сўрай Ҳақимнинг улуши юзта туяга етди. Шунда Пайғамбаримиз ^(у зотга Аллоҳнинг саломи бўлсин):

– Эй Ҳақим, дунё ширин ва мафтункор. Ким ундан қаноат билан фойдаланса, баракага эришади. Очкўзлик билан ҳаракат қилган, ундан маҳрум бўлади. Тепадаги қўл пастдагисидан яхшироқдир, – дедилар.

Буни эшитган Ҳақим:

– Ё Расулulloҳ, Буюк Зотга қасам, энди ҳеч кимдан ҳеч нарса сўрамайман, – деди ва умрининг охиригача шу сўзиде турди.

Абу Бакр ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) даврида бир неча хазинадан улушини олишга уни чақиришди, аммо у ҳеч нарса қабул қилмади.

Замира ҚОСИМОВА

тайёрлаган.

ЎЗИМИЗ ИБРАТ БЎЛАЙЛИК

Болалигимизда катталар ёнидан ўтсак, юзимизга қараб: “Ҳой, шошмай тур, сен фалончининг ўғлимисан”, дейишарди. Улар бизни қандай танийди, деб ҳайрон қолардик. Катта бўлгач, бунинг сабабини билиб олдик. Кексалар феълимизда, юриш-туришимизда ё юз-кўзимизда ота-онамизни кўришар экан. Албатта, ҳар бир болада ўзи улғайиб ўсган муҳит таъсири катта бўлади. Ота-онада бор сифат албатта болага ўтади. Оддий мисол: ота-она фарзандини китобга ошно қилишни хоҳласа, уйда китоб жавони бўлиши, болалар ота ё онанинг китоб ўқиётганини доим кўриши керак.

Ёши элликларни қоралаган бир акамиз билан шу мавзуда суҳбатлашиб ўтирсак, бошидан ўтган воқеани айтиб берди:

«Мен олти ойлигимда ота-онам турмушлари бўлмай, ажрашишган экан. Мени онам ёлғиз катта қилдилар. Раҳматли имон-эътиқодли аёл эди. Менга бирор марта отам тўғрисида ёмон гап айтмаганлар. Уйланадиган куним имом домла “фалончининг ўғли” деб отамнинг исмини айтиб никоҳимизни ўқиди. Ўшанда отанинг ҳурмати қанча баланд эканини яна бир бор ҳис қилдим.

Орадан йиллар ўтди. Бир ҳолат мени ҳайратга соларди. Ётар пайтим ёстикдан ташқари бирор дўмбоқ нарсани бўйним остига ҳам қўйиб оламан. Шундай қилмасам, ҳеч уйқум келмайди. Бу одат менда қачон пайдо бўлган – билмайман.

Бир гал отамнинг тез-тез касал бўлаётганларини эшитдим. Зиёрат қилиб, дуоларини олиб келсам майлими, деб онамдан сўрадим. Онам: “У киши отангиз, хоҳиш ўзингизда”, дедилар. Отамни кўргани бордим, у киши даҳлизда ўтирган эканлар. Салом бериб, кирдим. Йиғлаб кўришдик, анчагача суҳбатлашиб ўтирдик. Ҳаққимга узоқ дуо қилдилар. Толиққан эдилар ўринларига олиб кирдим. Ёпинчиқни очсам, ўралган сочиқ турибди. Ҳайрон бўлиб отамга қарасам, изоҳлаб:

“Шуни бўйнимга қўйиб ётмасам, ҳеч уйқум келмайди...” – дедилар. Таажжубдан қотиб қолдим».

Дарҳақиқат, фарзандлар ота-оналарини такрорлашади. Ҳар бир сифатимиз, феълимиз, ҳатто айрим одатларимиз ҳам улар назаридан четда қолмайди. Оилада муомаламиз қанча чиройли, маънавиятимиз гўзал бўлса, фарзандларимиз ҳам эсли-хушли, одобли, диёнатли бўлиб камолга етишади.

Усмонхўжа САИДОВ,

Ўзбекистон тумани

ЯХШИЛИК ВА ЁМОНЛИК ТАЪРИФИ

Наввос ибн Самъондан ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилинади: *Расулulloҳдан ^(у зотга Аллоҳнинг саломи ва саломи бўлсин) “Яхшилик (бирр) ва гуноҳ ҳақида сўрадим. У зот ^(у зотга Аллоҳнинг саломи бўлсин) бундай жавоб бердилар: “Яхшилик гўзал ахлоқдир. Гуноҳ, юрагингни сиқадиган ва одамлар билиб қолишини истамайдиган нарсадир” (Имом Муслим, Имом Термизий).*

Шарҳ:

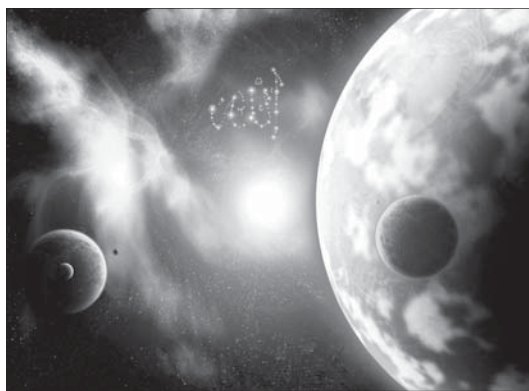
1. Биз “яхшилик” деб таржима қилган “бирр” Қуръони каримнинг бир неча оятларида келган ва таърифланган: “Юзларингизни Машрик ва Мағриб томонларига буриб, (ибодат қилишингизнинг ўзи тўла) яхшилик эмас, балки Аллоҳга, охираат кунига, фаришталарга, китобларга, пайғамбарларга имон келтирган, ўзи яхши кўрган молдан қариндошларига, етимларга, мискинларга, йўловчига, тиланчиларга ва қулларни озод қилиш йўлида берадиган, намозни тўқис адо этиб, закотни тўлаб юрадиган киши ва келишилган аҳдларига вафо қилувчилар, шунингдек, оғир-енгил кунларда ва жанг пайтида сабр қилувчилар яхши кишилардир...” (Бақара, 177);

“...Яхшилик ва такво (йўли)да ҳамкорлик қилингиз, гуноҳ ва адоват (йўли)да ҳамкорлик қилмангиз!...” (Моид, 2).

2. Имом Нававий Имом Муслимнинг китобига бит-

ган шарҳида олимларнинг “бирр”ни бундай изоҳлаганини ёзади: “Силаи раҳм, илтифот, хушмуомалалик, ширин сўз ва тоат. Буларнинг ҳаммаси “бирр”га – гўзал ахлоққа киради”.

Тибий “бирр” сўзи ҳадис-

ларда турлича изоҳланганини айтади: «Бир ўринда бу сўз қалб ором оладиган нарс», яна бир ўринда “имон”, бошқа жойда “кишини Аллоҳга яқинлаштирадиган нарс» дейилган бўлса, бу ҳадисда “гўзал ахлоқ” деб таърифланган. Гўзал ахлоқ эса, азиятга сабр қилиш, ғабланмаслик, очик юзли ва ширин сўзли бўлиш каби бир-бирини тўлдирувчи ҳисобланади».

3. Гуноҳ “юракни сиқадиган нарс» деб таърифланган. Бу (сиқилиш)ни уламолар одамнинг ичидаги беқарорлик, тараддуд ва кўнгил ёришмаслиги, қалбда шубҳа ва гумонлар, кўрқув пайдо бўлиши, деб шарҳлашган. Бундай ҳам таъриф берилган: “Ёмонлиги қалбга таъсир қиладиган ва ё унда тараддуд ҳосил қиладиган, ёмонлиги туфайли одамлар билиб қолишдан кўрққанинг гуноҳдир”. Ҳадисда ҳам шунга ишора қилинади: “...одамлар билиб қолишини истамайдиган нарсадир”.

Инсон нафси, табиати тақозоси билан бир яхши иш қилса, бошқалар уни билишини хоҳлайди. Шундай экан, агар нафсинг бирор ишингни бошқалар билишини истаса, у Аллоҳга яқинлаштирадиган амал бўлмайди. Бошқача ифодаласак, бундай ишда яхшилик йўқ, бу “бирр” эмас, гуноҳ ва ёмон иш демақдир.

“Кутуби сунна” асосида
СОДИҚ НОСИР
тайёрлади.

Динимиз ҳукмлари одамлар орасида меҳр-муҳаббат, инсоф-адолатни кучайтиришга, чиройли хулқларни кенг ёйишга хизмат қилади. Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин): “Мен яхши хулқларни камолга етказиш учун юборилдим”, деб марҳамат қилганлар.

Оятлар ва ҳадисларда бешта зарурий нарса – кишининг дини-эътиқоди, жони, моли, ақли ва наслини сақлашга алоҳида эътибор берилган. Исломда ман қилинган амаллар замирида айни шу беш нарсани саломат сақлаш мақсади ётади. Аллоҳ инсонни ақли сабабли бошқа махлуқотлардан афзал қилиб яратди. Шунинг учун унинг ақлига путур етказувчи нарсаларни ҳаром қилди.

Маст қилувчи моддаларнинг энг ашаддийи, бугун “аср вабоси” дея ном олган гиёҳвандликдир. Уни сотиш ва тарқатишни Ислом дини шахс ва унинг жонига тажовуз деб билади. Демак, инсонни гиёҳвандлик балосидан сақлаш унинг жонини сақлаш билан баробардир.

АСР ВАБОСИ

Аллома Ибн Ҳажар Маккий “Фатово Исломия” асарида жамиятга гиёҳвандлик етказадиган бир юз йигирма хил зарарни санаб ўтади. Гиёҳванд модда инсон тафаккурини тўмтоқлаштиради, баданнинг ҳар хил касалликларга чидамлилигини емиради, хотирани тундлаштиради, муттасил бош оғриғига, юрак касаллигига мубтало қилади. Ақл мувозанатини бузади, сил ва истисқо касалини келтириб чиқаради, шарму ҳаёни, муруват ва инсоний муносабатни кетказади ва ҳоказо. Бундан ташқари, гиёҳвандлик инсонни ялқов ва ғайратсиз, оиласига бепарво қилиб қўяди, кўзини хиралаштиради, тишларни сарғайтиради ва вақтидан олдин тўкилиб кетишига олиб келади. Гиёҳвандлик кишининг меъдаси, жигари ва ўпкасини ишдан чиқаради. Демак, гиёҳвандлик ўз жонига қасд қилишдан бошқа нарса эмас.

Ўтган асрнинг охирлари, собиқ иттифок зимдан дарз кетаётган пайтда гиёҳвандлик балоси бир оз авж олди. Озгина фойда эвазига имонини ҳам сотадиган бадбин кимсалар баъзи ёшларни ушбу иллат домига тортишди. Бошланишида адашган ёшлар қайтаришга уриниб айтилган сўзларга: “Ҳеч

кимга зарарим тегаётгани йўқ, ишларинг бўлмасин”, деб жавоб беришади. Кунлар ўтиб, ўқишдан ҳайдалади. Кейин нафсини қондириш учун уйдаги нарсаларни арзонгаров сота бошлайди. Ҳатто онаси ҳамда хотинининг тақинчоқларини ҳам гиёҳванд моддага алишади. Бунга қаршилик кўрсатса, хотинини ҳайдаб юборади. Бошқа жиноятларга ҳам қўл уради. Охир-оқибат йигит умри фожиа билан тугайди.

Афсус, бундай воқеалар ҳамон учраб туради. Гиёҳванд кишилар қавми-қариндошидан, гулдай фарзандларидан, оиласидан ажралиб қолаётгани, ундан кўпинча мажруҳ фарзандлар туғилаётгани ҳаётда кўрилаётган ҳақиқатдир.

Истиқлолнинг илк йилларидан бошлаб, маънавиятимиз ривожини, айниқса, ёшлар таълим-тарбиясига алоҳида эътибор бериляпти. Бу бежиз эмас, фарзандларимиз эртанги кунимиз эгаларидир. Уларнинг баркамол инсонлар бўлиб етишуви юртимиз равнақини белгилайди.

Яқинда амалга кирган қонуний ҳужжатга асосан жамоат жойларда спиртли ичимлик ичиш, тамаки чекиш, ўқув даргоҳларидан камида беш юз метр масофада сигарет, спиртли ичимликларни сотиш тақиқланди. Бу ҳам болаларимиз келажагини ўйлаб қилинган хайрли ишдир. Ёшларни гиёҳвандлик, ичкилик каби иллатлардан сақлаш ҳар биримизнинг Ватан, халқ олдидаги бурчимиз эканини унутмайлик.

Ҳасан КЕНЖАЕВ,

Богот тумани

“Одина Эшон бобо”

жоме масжиди имом-хатиби

“МУҲАММАД” ИСМИНИНГ МАЪНОСИ

Ҳар бир номнинг маъноси ва кўтарган юки бўлади. Хўш, биз севган “Муҳаммад” исмининг маъноси нима? “Муҳаммад”нинг маъноси – тўхтовсиз, тинимсиз, ҳамиша мақталадиган, демакдир¹. Яъни, мақтовга муносиб сифатлари, мақтовли хислатлари, мақтовга лойиқ амаллари ва тақдирланарли ишлари жуда ҳам кўп, улуғ фазилатлар эгаси.

Расулulloҳ (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин): «Албатта, менинг ва мендан олдинги пайғамбарларнинг мисоли, худди бир уйни яхшилаб, чиройли қилиб қуриб, бир бурчагида бир ғиштнинг ўрнини қолдириб қўйган кишига ўхшайди. Одам-

¹“Мавсуъатуд дифоъ ван Росулиллаҳ” (2/276).

лар уни айланиб кўриб қойил қолишади ва: “Мана шу ғишт ҳам ўрнига қўйилганида эди!” дейишади. Мен ўша ғиштман, мен пайғамбарларнинг сўнггисиман”, дедилар»².

Пайғамбаримизнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) яна бир исмлари “Аҳмад”нинг маъноси эса, Аллоҳ таолога кўпроқ ҳамд-мақтов айтувчи демакдир. Барча пайғамбарлар Аллоҳ таолога ҳамд-мақтовлар айтишган, аммо Пайғамбаримиз Муҳаммад (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) улардан кўра кўпроқ айтганлар.

“Муҳаммад” Расулulloҳнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) энг буюк ва машҳур исмлари дидир. Муслмон бўлиш учун “Муҳаммад расулulloҳ” дейиш керак, аммо “Аҳмад расулulloҳ” деса, кифоя қилмайди³.

² Бухорий, Муслим, Термизий ва бошқалар ривояти.

³ Муҳаммад ибн Юсуф Шомий, “Субулун худо вар рашод фи сийрати хойрил ғибод” (1/410).

ПАЙҒАМБАРИМИЗНИНГ ИМАДАШЛАРИ БЎЛГАНМИ?

Пайғамбаримиз (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) туғилишларидан салгина олдин баъзи ҳижозлик⁴ араблар тижорат сафарларида аҳли китобларнинг холис олимларидан ҳамда ўша пайтда жинлари орқали осмондаги фаришталардан хабар ўғирлайдиган айрим коҳинлардан “Муҳаммад исмли охирзамон пайғамбарининг Ҳижоз ўлкасидан чиқиш вақти яқинлашди”, деган хабарларни эшитишади ва ўша пайтда туғилган ўғил болаларга, ажабмас мана шу фарзандимиз пайғамбар бўлса, деган умид билан “Муҳаммад” деб исм қўйишади.

Бу ҳақда Абду Раҳмон Суҳайлий⁵, Ибн Қутайба⁶ ва Ибн Халиккон⁷ ўша пайтда “Муҳаммад” исмли “Уч киши бўлган”, дейишади. Қози Иёз “Аш-шифо” (1/287), Ибн Касир “Ас-сийратун набавия” (1/299), “Ал-бидоя ван ниҳоя” (2/259), Имом Саолибий “Ат-тафсир” (4/297), Исмоил Ҳаққий Ҳанафий “Рухул баён” (9/404) ва Муҳйиддин Дарвеш “Эъробул

⁴ Ҳижоз – шимолдан жанубга қараб Табук, Мадина, Жидда, Макка ва Тоиф каби қатта шаҳарлар жойлашган ҳудуд.

⁵ “Ар-равзул унф фи шарҳис сийратин набавия ли Ибн Ҳишом” (2/95).

⁶ “Ал-маъориф” (1/556).

⁷ Камол Думаирий, “Ҳаётул ҳаявон ал-кубро” (1/9).

Қуръон ва баёнуху” (9/197) асариди: “Олти киши бўлган”, дейишади.

Бироқ Ибн Ҳажар Асқалоний “Фатхул Борий” (6/556)да: “Улар учта ёки олти киши бўлган деб чеклаш тўғри эмас. Мен бу ҳақдаги барча маълумотларни жамлаганимда, уларнинг сони йигирма нафарга етди. Ўша маълумотларни умумлаштирганимда эса, ўн беш ёки ўн олти киши қолди”, деб таъкидлайди.

Дарвоқе, ўша “Муҳаммад”ларнинг пайғамбарликни даъво қилиб чиқишларига Аллоҳ таоло Ўзининг буюк ҳикмати ила йўл бермаган. Чунки “...Аллоҳ пайғамбарликни қаерга қўйиш (раво кўриш)ни яхши билувчидир...”⁸.

ТУҒИЛИШЛАРИГА СЕВИНИШДИ, АММО...

Урва ибн Зубайр айтади: “Сувайба Абу Лаҳабнинг чўриси эди, Абу Лаҳаб уни озод қилди. Сувайба Пайғамбарни ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) эмизган. Абу Лаҳаб ўлганидан сўнг, оила аъзоларидан бири (ота бир, она бошқа укаси Аббос ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин)) тушида Абу Лаҳабни жуда ёмон бир аҳволда кўрди ва: “(Ўлимдан сўнг) нима топдинг?” деди. Абу Лаҳаб: “Сизлардан кейин (роҳат-фароғат) топмадим, фақат Сувайбани озод қилганим учун менга мана бунда сув берилди”, деб қўлининг бош бармоғи билан кўрсаткич бармоғи орасидаги чуқурчага ишора қилди”⁹.

Сухайлий айтади: «Аббос ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин): “Абу Лаҳаб ўлганидан бир йил ўтиб, тушимда уни ёмон аҳволда кўрдим”, деди. Абу Лаҳаб: “Сизлардан кейин роҳат топмадим, фақат ҳар душанба куни мендан азоб енгиллатилияпти-озайтириляпти, холос”, деди”. Бунинг сабаби, Пайғамбар ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) душанба куни туғилганлар ва Сувайба Абу Лаҳабга жиянли бўлгани ҳақида хушхабар келтирганида, суюнчисига уни озод қилиб юборган эди»¹⁰.

Урва ибн Зубайрнинг ривояти “мурсал” (санадидан саҳоба тушириб қолдирилган), яъни, Урва ^(Аллоҳнинг розилиги бўлсин) тобеинлардан бўлиб, ҳадис

айтган саҳобани зикр этмай, тўғридан-тўғри Пайғамбаримиздан ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ривоят қилган. Хўп, “мавсул”¹¹ бўлган тақдирда ҳам ҳадисдаги хабар тушдир, қолаверса, туш кўрувчи ўша пайтда ҳали мусулмон бўлмагани эҳтимоли ҳам бор¹².

Фурқон сураси 23-, Фотир сураси 36-, Ғофир сураси 50-оятлари ҳукми умумийдир. Пайғамбаримизнинг ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) амакилари Абу Толиб билан Абу Лаҳабдан азобнинг енгиллатилиши эса, Пайғамбаримизнинг ўзларига хос бўлиб, бу имтиёз у зотнинг шафоатлари ва шарофатларидандир.

Маълумки, Пайғамбаримизнинг ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) хос шафоатлари туфайли амакилари Абу Толиб дўзахнинг тубидан саёз жойига олиб чиқилгани ва куфрдан бошқа гуноҳлари учун бериладиган азобнинг енгиллатилгани ҳақидаги ривоят маълум ва машҳурдир¹³. Мана шу саҳиҳ далил Абу Лаҳаб ҳақидаги ривоятларга қиёс бўлиб, уларни қўллаб-қувватлайди.

Модомики, Абу Толиб Пайғамбаримизга ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ёрдам берган ва ҳимоя қилган экан, у тортажак азоб Абу Лаҳабга бериладиганидан енгилроқ бўлиши ривоятлардан маълум!¹⁴

Абдулазим ЗИЁВУДДИН ўғли,

Тошкент Ислом институти ўқитувчиси

¹¹ “Мавсул” – санади бошидан охиригача бир-бирига боғланган ривоят.

¹² “Фатово ва истишоротул ислом ал-явм” (13/504). Пайғамбарнинг туши бўлса ёки азон масаласи каби саҳобанинг Пайғамбаримиз тасдиқлаган туши бўлса, бошқа гап.

¹³ “Саҳиҳул Бухорий” (3670, 3672, 5855, 6196 ва 6203-ҳадислар); “Саҳиҳи Муслим” (357 ва 360-ҳадислар).

¹⁴ Бадриддин Айний Ҳанафий, “Умдатул корий шарху саҳиҳил Бухорий” (29/240–242); Ибн Ҳажар Асқалоний Шофиъий, “Фатхул Борий шарху саҳиҳил Бухорий” (9/256–259); Ибн Касир, “Ал-бидоя ван нихоя” (2/53); Шайх Сулаймон ибн Муҳаммад Ханбалӣ, “Ийқозул афҳом фи шархи умдатил аҳком” (6/27).

⁸ Анъом сураси, 124-оят.

⁹ “Саҳиҳул Бухорий”, 3-жуз, “Никоҳ” китоби, 20-боб, 5101-ҳадис таълики-изоҳи.

¹⁰ Абду Раҳмон Сухайлий, “Ар-равзул аниф фи шарҳис сийратин набавия ли Ибни Ҳишом” (5/123); Бадриддин Айний, “Умдатул корий шарху саҳиҳил Бухорий” (29/242); Ибн Ҳажар Асқалоний, “Фатхул Борий” (9/256).

СЎРАГАН ЭДИНГИЗ...

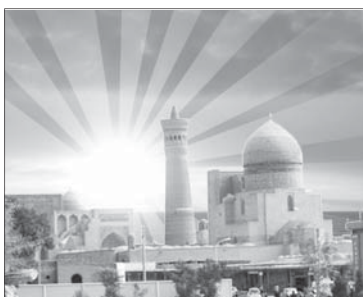
Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон АЛИМОВ жавоб беради

Савол: Мен рамазон ойидан бошқа ойларда ҳам рўза тутмоқчиман. Лекин баъзи кунларда рўза тутиш макруҳ экан.

Шу ҳақида кенгроқ маълумот берсангиз.

Жавоб: Рамазон ҳайитининг биринчи куни ва қурбон ҳайитининг тўрт кунда, шак (шаъбон ойининг охиригисими ёки рамазоннинг биринчисими экани тўғрисида иккиланиб қолинган) кунининг ўзида, ашуру кунининг ўзида рўза тутиш макруҳдир. Шунингдек, бутун йилни рўза тутиб ўтказиш, сахарлик ва ифторлик қилмасдан рўза тутиш, сукут рўзаси тутиш (яъни, рўзадорлик пайтида кун бўйи гапирмаслик) ҳам макруҳдир. Бундан ташқари, агар қийинчилик бўлса, арафа куни Арафотдаги ҳожиларнинг рўза тутишлари ҳам макруҳ, дейилган (“*Фатовойи Ҳиндия*”).

лар ибодатларнинг тўғри бажарилиши ва қабул бўлиши учун муҳимдир. Халқ орасидаги машҳур “Шариатда шарм йўқ” деган ибора шу маънода ишлатилади. Энди саволингизга келсак, ҳақиқатда, рўзадор одам мустаҳаб пайтида сувни кўп ишлатмаслиги ва мустаҳаб қилаётганида нафас олмай туриши керак. Акс ҳолда, орқадан ичга сув кетиб қолиши, натижада рўза бузилиши мумкин (“*Муҳийт*”, “*Баҳрур роиқ*”).

Савол: Менинг милкларим кўпинча қонаб туради. Бунинг таҳоратга таъсири борлигини биламан. Айтинг-чи, рўзага зарари йўқми?

Жавоб:

Тишлар орасидан чиққан қон томоққа кетиб қолса, қаралади: агар қон тупукдан кам бўлса, рўза очилмайди. Бироқ қон тупук билан тенг ёки ундан кўпроқ микдорда бўлса, рўза очилади (“*Зоҳирия*”, “*Фатовойи Қозихон*”).

Савол: Маълумки, бу йилги рамазон ёзнинг энг иссиқ кунларига тўғри келади. Рўзадор одам куннинг ўртасида бир оз салқинланиш мақсадида устидан сув қуйиб олса бўладими?

Жавоб: Салқинланиш ниятида устидан сув қуйиш макруҳдир. Агар томоқ ва олд-орқа йўллардан ичга сув кетиб қолса, рўза бузилади.

Жавоб: Салқинланиш ниятида устидан сув қуйиш макруҳдир. Агар томоқ ва олд-орқа йўллардан ичга сув кетиб қолса, рўза бузилади.

Савол: Узр, бир оз одобдан ташқари бўлса ҳам, зарурат юзасидан сўрашга мажбур бўлдим: рўзадор одам мустаҳаб қилишда ҳам эҳтиёт бўлиши керак, деб эшитдим, шу тўғрими?

Жавоб: Аввало бир нарсани тўғри тушуниб олайлик, шариат қоидаларини билиш, дин илмини ўрганиш учун савол бериш одобсизлик бўлмайди. Чунки бу илм-

Савол: Рамазон ойида тиши оғриб қолган одам муолажа ва оғриқ қолдириш мақсадида укол олса, рўзаси бузиладими?

Жавоб: Киши ана шундай ноқулай вазиятда қолмаслиги учун рамазон ойи киришидан олдин ўзига бир қараб, керакли муолажаларни олиши керак. То бу баракотли ой шарофатидан тўлиқ баҳраманд бўла олсин, унинг ибодат қилиш завқига ҳеч қандай қийинчилик халақит бермасин. Шундай бўлса ҳам, рамазон ойида бирдан тиши оғриб, укол олган кишининг рўзаси бузилади ва кейин ўша кун учун бир кун қазо тутиб беради (“*Фатовойи Ҳиндия*”).

Савол: Рамазон кунларидан бирида ёққан ёмғирда юрган одамнинг оғзига бир-икки томчи ёмғир суви кириб кетса, рўзаси бузиладими?

Жавоб: Агар ўша одамнинг ихтиёридан ташқари, беҳосдан сув кириб кетса, рўзаси

бузилади ва қазо (бир кунга бир кун) тутиб беради. Борди-ю, ёмғир сувини қасддан ютса, унга ҳам қазо ҳам каффорат лозим бўлади. Яъни, бу одам бузилган рўзаси учун бир кун тутиб беришдан ташқари, жарима сифатида икки ой кетма-кет рўза тутиб бериши, бунга қурби етмаса, олтмишта мискиннинг бир кунлик таомини садақа қилиши керак бўлади (“*Фатовойи Ҳиндия*”).

Савол: Масжидларда ёки жойнамоz устида овқат еса бўладими?

Жавоб: Масжидларда дунёвий гапларни гапириш, ибодатга тегишли бўлмаган ишлар қилиш, жумладан, овқатланиш макрух бўлади. Аммо эътикофда ўтирган кишининг масжидда таомланиши жоиз. Шунингдек, масжиднинг хонақоҳдан бошқа идоравий хоналарида овқатланишнинг ҳам зарари йўқ.

Савол: Ота-онаси рози бўлмаган кишининг намоз, рўзаси қабул бўладими?

Жавоб: Динимизда ота-онани норози қилиш у ёқда турсин, раъйлари қайтариш, уларга ёқмайди гапларни айтиш ва ҳатто ёнларида “уф” тортишдан ҳам қайтарилган. Уларнинг хизматларида шай туриб, ҳақларига доимо дуо қилиб туришимиз буюрилган. Ҳадиси шарифларда жаннат оналар оёғи остидалиги, ота-онага яхшилик қилиш энг яхши амалларданлиги, отанинг розилиги Аллоҳ таолонинг розилиги, отанинг ғазаби Аллоҳ таолонинг ғазаби экани баён этилган. Борди-ю, ана шундай ҳолат юз берган бўлса, тезлик билан уларнинг кўнгилларини олиб, розиликларига эришиш пайдан бўлиш керак. Бу ҳолат ўқилган намоз, тутилган рўза ва бошқа ибодатлар қабулига таъсир кўрсатмайди. Чунки булар банд зиммасидаги алоҳида-алоҳида вазифалар бўлиб, бажара олмаган бир амали учун ўтаган бошқа ибодатлари қайтарилмайди. Лекин бўйнида банданинг, хусусан, ота-онанинг ҳақини адо қилмай вафот этган одам ҳақдорлар рози бўлмагунича жаннатга кирмайди.

ҲИММАТ

Муроджон ҳар доимгидек ишга вақтли келди. Хонага кириб, курсига ўтирган зайл ўйга чўмди. Шу пайт телефон жириглади.

– Ало... Ассалому алайкум. Муроджонми-сиз... Мен наманганлик амакингиз. Қизимни ўқишини сўраб, бир-икки бор қабулингизга кирувдим...

– Ҳа... эсладим... Яхшимисиз отахон, бардаммисиз...

– Раҳмат, ўғлим. Худога шукр, қизимиз яхши таҳсил олибди. Ишидан, одобидан ҳаммамиз хурсанд. Ишхонасида ҳам ҳурмати бор. Миннатдор-миз, ўғлим. Арзимас ҳадямиз бор эди. Келинга қолдирдик. Ош қилиб ерсизлар...

– Қизингизни ўқитганим учун, маош олганман. Яхши мутахассис бўлгани бизга катта совға. Ундай қилманг отахон, илтимос...

Аммо отахон Муроджонни эшитмай, гўшакни қўйиб қўйди. Муроджон отахонни яхши эсларди. Унинг самимий ва миннатдор чехрасини унутиб бўлармиди? Кенжа қизининг қандай таҳсил олаётганидан тез-тез хабар олиб туривчи отахон икки-уч марта Муроджоннинг қабулига ҳам кирган, суҳбатлашган эди. Аммо ҳозир йиллар давомида қилган меҳнатини порага алмашаётгандай ичи ғашланди. Кун бўйи шу ҳақда ўйлади. Орадан икки-уч кун ўтди ҳам, дилидан ғашлик тарқалмади.

Коллеж маъмурияти маҳаллада кам таъминланган оилаларга ёрдам беришга қарор қилган куниёқ халтадаги гуручни ишлатиш ўрни топилганидан қувонди. Ўша куниёқ уйдан гуручни олиб келди. Муроджоннинг елкасидан оғир юк қулаб, кўнгли ёришди...

ҚАДИМИЙ НЮЖЕ МАСЖИДИ

Хизмат сафари билан Хитой пойтахти Пекинда бўлдим. Шаҳарнинг Нюже кўчасида жойлашган қадимий бир масжидда намоз ўқидим. “Нюже” сўзи хитой тилида “Сигир маҳалласи” деган маънони билдираётган экан. Шу маҳаллада Туркистондан келиб қолган уч минг ўзбек хонадони истиқомат қилган, улар ҳам боғдорчилик, ҳам чорвачилик билан шуғулланишган. Хитойликлар учун чорвачилик ғайри одат бўлгани учун бу ерни “Сигир маҳалласи” (“Нюже”) деб аташган. Пекинда яшовчи ўзбеклар ибодат қилиш учун илк бор Нюже масжиди қуришган. Масжид ҳовлисида икки зотнинг қабри сақланади. Тошлардаги арабча ёзувларнинг мазмунига қараганда, қабрларнинг бири Шайх Али Имомаддин

Бухорийга, иккинчиси эса Шайх Муҳаммад ибн Аҳмад Буртан Косонийга тегишли экан.

Шайх Али Имомаддин Бухорий 1280 йили, шайх Муҳаммад ибн Аҳмад Буртан Косоний эса 1283 йили вафот этган. Ҳаёт пайтларида улар масжидда му-

даррислик қилишган. Катта мартаба ва обрўга эга бу зотларни ҳурмат юзасидан масжид ҳовлисида дафн этишган. Масжид ходимларининг сўзларига қараганда, мусулмон давлатларидан келган меҳмонлар бу жойни зиёрат қилиб, у зотлар руҳига тиловат қилиб туришади.

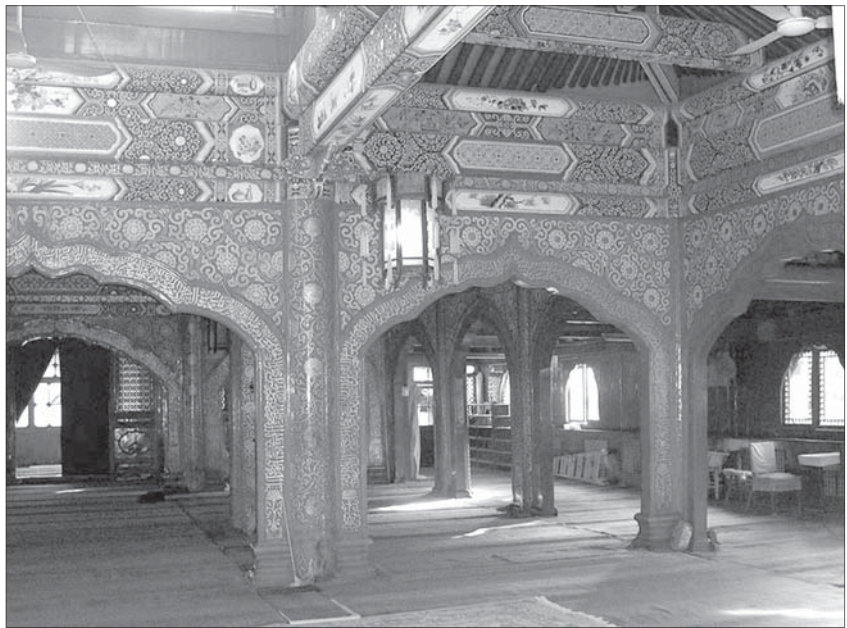
Нюже масжиди ҳозирги вақтда Пекиндаги 34 та масжид орасида энг каттаси ва энг қадимийи. У 996 йили қурилган. Масжиднинг асосчиси туркистонлик Насриддин, баъзи адабиётларда эса Қавомиддин исмли шахс экани қайд этилади. Шимолий Сунг сулоласи (960–1127) ҳоқони Тайзунг (976–998) тахтда ўтирган йилларида Қавомиддин исмли йигитнинг билимдонлигидан хабар топиб, уни Пекингга мударрислик қилиш учун таклиф қилади. Ўша вақтда Пекин мазкур сулоланинг шимолий пойтахти ҳисобланган. У ерда Қавомиддинни одамлар “шайх” деб аташган. Кейинчалик унинг уч ўғли ҳам Ислоом динини Хитойда кенг тарқалишида муносиб ҳиссаларини кўшишган.

XI асрнинг иккинчи яр-

мида Ньюже масжидини Пекинда жойлашиб қолган бухоролик хўжалар обод қилишган. Вафотидан кейин “Шангъянг Ванг” деб аталган Саййид Шамсиддиннинг аждодларидан Бухоро Хўжа ва Айсо оиласи билан Хитойга келди. Сунг сулоласи ҳокони Шенгзунг (1068–1092) уларга катта илтифот кўрсатиб, бошқарувчи, бир оз вақт ўтгандан сўнг ҳокимлик мансабини беради. Уламнинг чевараси Камолдиннинг ўғли Маҳмуд ҳам Хитой ҳокони илтифотига сазовор бўлиб, кўп йиллар давомида юкори лавозимларда ишлаган, ҳатто ҳарбий кўмондон ҳам бўлган. У Ньюже масжидининг обод бўлишига катта ҳисса қўшган. У масжид катта хонақоҳининг орқа томонига азон айтиш минорасини қурдирган. Бу минора 1496 йили қайта қурилгани боис асл шакли сақланиб қолмади.

1127 йили Сунг сулоласи пойтахти Пекиндан ҳозирги

Шанхай ёнидаги Нанжин шахрига кўчирилгач, Ньюже масжидига икки нафар шайх таклиф этилади. Булар бири косонлик (Наманган вилояти) Аҳмад Буртаннинг ўғли Муҳаммад, иккинчиси бухоролик Имомаддин ўғли Али (Пекин мусулмонлари орасида “Шайх Али Имомаддин Бухорий” деб танилган) бўлиб, улар Пекингга 1127–1279 йиллари келган. Масжид фаолияти икки шайх даврида яна-

да ривож топган. Маълумотларга кўра, 1967–1976 йиллари Хитойда юз берган “маданий инқилоб” даврида маҳаллий мусулмонлар масжид ҳовлисидаги қабр тошларини қийинчиликлар билан асраб-авайлагани қайд этилади. 1979 йилдан бошлаб мамлакатда иқтисодий ислоҳот ҳаракати бошланиши муносабати билан мамлакатда динга, жумладан, Ислом динига бўлган муносабат ижобий ўзгарди. Ньюже масжиди ҳам таъмирланиб, ободонлаштирилиб, зиёрат масканига айлантирилди.

XIII асрдан бошлаб Буюк ипак йўлининг шарқий нуқтасига айланган Пекинда Ислом дини ва маданиятининг ривожланишига ўзбекистонлик уламоларимиз катта ҳисса қўшишган. Бу ҳол эса Буюк ипак йўли нафақат савдо алоқалари, балки диний-маданий алоқалар йўли ҳам бўлганидан далолат беради.

Ўқтамжон
ТУРҒУНБОЙ ўғли

Равшан ИСОҚОВ

Хуш келдинг юртимга, улуғ Рамазон!

ВАТАН

Боғлардан келиб турса жаннат иси,
Оғзингизда эриб оқса нашватиси.
Қалбингизни тарк қилмаса ёшлик ҳисси,
Бундан ўзга яна қандай Ватан керак?

Минг бир дардга даво бўлса гиёҳлари,
Япроқ ёзса ерга суккан таёқлари.
Аримаса кучоғидан сайёҳлари,
Бундан ўзга яна қандай Ватан керак?

Хумор қилса бийдай чўлу саҳролари,
Бошдан кетмай сузса ою зухролари.
Довруғ солса дунёларга даҳолари,
Бундан ўзга яна қандай Ватан керак?

Бу юрт асли улги бўлган жаннатларга,
Айтган сўзи тўла маъно, ҳикматларга,
Бағрин очган юзлаб элат-миллатларга,
Бундан ўзга яна қандай Ватан керак?

УЛУҒ РАМАЗОН

Гуноҳу савобдан кўтардик хирмон,
Елписак, ажралар буғдойдан сомон,
Асли одам айнир, жойида замон,
Бугун юз кўришдик, шукр, соғ-омон.
Хуш келдинг юртимга, улуғ Рамазон.

Кимларни безади яхши аъмоли,
Кимларни кутиртди бойлиги, моли.
Инсон қайдан билар не кечар ҳоли.
Умримиз чирпирак сарғайган ҳазон,
Хуш келдинг юртимга, улуғ Рамазон.

Кўзинг оч, эй ғофил, дамлар ғанимат,
Инсон яралганинг олий бир неъмат.
Оҳлар уриб қолма, охир киёмат.
Ойларнинг улуғи берилган макон –
Хуш келдинг, юртимга, улуғ Рамазон.

Дунё дун чархпалак, қайнаган бозор,
Турган ҳар жойимиз саждагоҳ, мозор.
Мўмин бўл-у, асло бўлма дилозор.
Тилимда калима, қалбимда имон,
Хуш келдинг юртимга, улуғ Рамазон.

ТЎРТЛИКЛАР

* * *

Эгам, номинг зикр қилганим учун шукр,
Сани таниганим, севганим учун шукр.
Онгли мавжудотман, азиз қилиб яратдинг,
Қудратингдан ўйга толганим учун шукр.

* * *

Ҳаётим ҳақида ўйласам бундоқ:
Ўз йўлимга ўзим кўйибман тузоқ.
Аллоҳ, кеч бўлса-да, очилди кўзим,
Тавба қилиб олай, умр бер узок.

* * *

Бандамиз, ўзни бир осмон туйибмиз,
Бўлар бўлмасга ҳам ёниб-куйибмиз.
Савобу гуноҳнинг фарқига бормаи,
Ҳою ҳавасларга кўнгил қўйибмиз.

* * *

Ёмонлик, яхшилик ёнма-ён яшар,
Баъзида шум ният ҳаддидан ошар.
Қалбимиз имонга йўғрилган куни
Оламда ёруғлик, бахт тўлиб-тошар.

*Бектемир тумани
“Алибек” жоме масжиди*

Абдурахмон (Ренис) МЕШАЯН

Ким қилмаса имонни ўғай
Бир кун жаннат мевасин егай.
Шундай дея дардимни енгай:
Бисмиллоҳир Раҳмонир Раҳим.

АРШГА УЧИБ КЕТДИ БИР ҲОВУЧ ДУО

Умиди йўқ одам – илдизсиз дарахт,
Кўкаролмай хуноб, гуллолмай карахт.
Эй инсон, умид қил, насиб этгай бахт,
Эртага бугундан яхшироқ бўлар.

Баҳор қайтиб келар, эрийди қорлар,
Бойчечаклар кулиб, қуёш ҳам порлар,
Тўкилгай пойингга кузда анорлар,
Эртага бугундан яхшироқ бўлар.

Ихлос билан қилсанг ибодатингни
Топажаксан хузур-ҳаловатингни.
Тўхтатсанг нолишу шикоятингни,
Эртага бугундан яхшироқ бўлар.

Эй инсон, умид қил, насиб этгай бахт...

ЮРАГИНГГА ЖОЙЛА ИМОННИ

Дам ғанимат, ғанимат шу пайт –
Гумроҳликдан кеч, инсофга қайт.
Ҳар бир эзгу иш бошинда айт:
Бисмиллоҳир Раҳмонир Раҳим.

Юрагингга жойла имонни,
Ерга ишқаб бурнин шайтоннинг,
Айтгин сўзлар ичра султонни:
Бисмиллоҳир Раҳмонир Раҳим.

Ўн саккиз минг оламдан гўзал,
Номи мингта жаннатдан афзал,
Имон бутун шундан, айт ҳар гал
Бисмиллоҳир Раҳмонир Раҳим.

Кимларнидир қилмиш иблис васваса,
Кимнидир чулғаган қайғу, талваса.
Баридан қутулгунг Худо хоҳласа,
Эртага бугундан яхшироқ бўлар.

Сўра: тухфа қилар, олийдир Худо,
Сахийдир, айлайди бахт-омад ато,
Аршга учиб кетди бир ҳовуч дуо,
Эртага бугундан яхшироқ бўлар.

Зангиота тумани

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Шароит яхшиланмоқда

Ҳиндистон ҳукумати сўнгги йилларда ҳожилар, умрачилар учун қулай шароитлар яратиб берапти. Ҳар йили бир юз йигирма беш минг нафардан ортиқ киши муборак зиёратни адо этиш бахтига эришапти. Мусулмонлар мамлакат ҳаж кўмитасига берган аризалари асосида навбат билан ҳаж ё умрага бориб келишади. Улар учун самолёт чипталари нархи арзонлаштирилган.

“Ал-Жазира” француз тилида

Қатарнинг “ал-Жазира” телеканали француз тилидаги дастурлар устида иш олиб борапти. Ҳадемай инглиз, серб ва бошқа тиллардаги кўрсатувларга француз тилидагиси ҳам қўшилади. Лойиҳа бош қароргоҳи Сенегал пойтахти Дакарда жойлашади. Мутахассислар янги кўрсатувлар Франция телевидениясида юқори кўрсаткичга эга «France 24» кўрсатуви билан беллаша оладиган дастур бўлишига ишонч билдиришапти.

Жамғарма фаолияти

Жаҳондаги Ислом банк ва ширкатларининг пул айланмаси бир триллион икки юз миллиард евро ташкил қилади. Бу борада Малайзия кенг қўламли иш олиб борапти. Соҳани ривожлантириш учун Малайзияда «CIMB-Principal» маҳсус молия гуруҳи тузилган. У турли мамлакатларда бўлинмалар очиш билан шуғулланади. Гуруҳ Олмония бозори-

да ҳам Ислом жамғармаларини қўпайтириш ҳаракатида. Франкфурт шаҳрида бўлиб ўтган анжуманда гуруҳ раҳбари Норипах Камсо шу ҳақда гапириб ўтди. Ҳозир Олмонияда биттагина шундай сармоя жамғармаси бор. Мамлакатда яшовчи тўрт миллион мусулмоннинг йигирма уч фоизи жамғармага аъзо. Жамғарма хизматларини янада қулайлаштириб, бошқа динлар вакиллари ҳам жалб қилиш ниятида. Куала Лумпур халқаро Ислом молия университети раҳбари Довуд Абдуллоҳ шу ҳақда маълум қилди.

Янги вазирлар

Франция президенти Франсуа Олланд янги вазирлар кенгаши таркибини эълон қилди. Маросимда ўттиз тўрт нафар вазир билан таништирди. Улардан уч нафари мусулмон. Асли марокашлик Нажот Валло Билқосим аёллар ҳуқуқини ҳимоя қилиш вазири этиб тайинланди. Францияда аввал бундай вазирлик йўқ эди. Ямина Бенгиги Ташқи ишлар вазири лавозимига лойиқ топилди. У иш излаб келувчилар ҳақидаги филми ва мақолалари билан танилган. Қодир Ориф мудофаа вазири ўринбосари бўлди.

Британия мусулмонлари

Буюк Британияда мусулмонлар ҳар йили беш минг нафарга ортапти. Уларнинг етмиш фоизи зиёли ва ўртаҳол инглиз аёллари, ўттиз фоизи эса худди шу тоифадаги эркаклардир. Овру-

паликлар Ислом динида аёл қадри юксаклиги ва оилада эрнинг мавқеи, масъулияти билан кўпроқ қизиқишяпти. Мусулмонлар сони ортган сайин масжидларга эҳтиёж кўпайиши табиий. “Масжидлар, диний билим юртларини кўпайтириш, Ислом динини пухта тушунадиган ва халқнинг диний эҳтиёжларини қондириб, саволларига тўғри жавоб бера оладиган малакали имомларни етиштириш ҳозирги кун талабидир”, дейди англиялик мухбир Кристиан Бэккер.

Эшиклар очиқ бўлсин

Туркиядаги жоме масжидлари беш маҳал намоз вақтидагина очилиб, жамоат тарқалиши билан яна ёпиб қўйилар, бу ҳол намозхонларга ноқулайлик туғдирарди. Шу хусусда мамлакат Дин ишлари вазири Маҳмуд Гурмез фикр ва мулоҳазаларини билдирди: “Бундай ҳолат дунёнинг ҳеч бир жойида йўқ. Мусулмонлар учун масжид эшиклари беш маҳал намоз оралиғида доим очиқ туриши керак. Қайси масжид бўлишидан қатъи назар, хуфтондан бомдодгача ёпиқ бўлиши кифоя. Чунки масжид атрофидаги аҳолидан ташқари ибодатхонага йўловчилар ҳам кириб-чиқишини ҳисобга олиш зарур.

Тозаликка эътибор

Шу йил 17–18 май кунлари Қозоғистон Остона шаҳрида Таълим, фан ва маданият масалалари бўйича халқаро ислом ташкилоти (ISESCO)нинг V анжумани ўтказилди. “Яшил кўприк”

шиори остида бўлиб ўтган ушбу тадбир табиатни, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масалаларига қаратилди. Унда эллик етти мамлакатдан икки юз нафардан ортиқ олим, халқаро ташкилотлардан йигирма беш вакил иштирок этди. Қатнашчилар тозаликка, хусусан, табиатни муҳофаза қилишга Ислом динида доимо қатта эътибор берилишини таъкидлашди.

Зеро, Пайғамбаримизнинг ^(у зотта Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳам бу ҳақда бир неча муборак ҳадислари бор.

Имом-хатиблар керак

Олмония аҳолисининг беш фоизи мусулмонлардир. Уларнинг диний эҳтиёжини қондириш учун фақат икки минг нафар имом-хатиб озлик қиляпти. Бу имомларнинг кўпи немис тилини яхши билмайдиган Туркия ёки араб мамлакатларидан маълум муддатга келганлардир.

Қисқа муддатли тил ўрганиш курсидан уларнинг ўттиз нафари ўтди, холос. Оснабрюк университети Ислом кафедраси профессори бундай дейди: “Имомнинг фақатгина жума намозини ўқиб бериши кифоя қилмайди. У маҳаллий халқ маданияти ва урф-одатлари билан боғлаган ҳолда қизиқарли мавъиза қилиши лозим. Бундан ташқари у ёшларга маслаҳатчи, ташкилотчи, тарбиячи бўлиши, замон билан ҳамнафас иш олиб бориши керак”. Ҳозир Франкфурт, Нюрнберг каби немис шаҳарлари институтлари қошида Ислом маданият марказлари, жоме масжидлар куриш ва турли ўқув курсларини очиш ва моддий таъминлаш учун давлат беш йилга йигирма миллион евро маблағ ажратди. Бу тадбирлар, албатта, мевасини бериши, асли немис миллатига мансуб кўплаб имомлар етишиб чиқиши табиийдир.

Сайёҳларга қулайлик

Ҳозир кўп мамлакатлар, жумладан, Туркияда мусулмонларга мўлжалланган дам олиш масканлари барпо этиляпти. Уларнинг бошқаларидан фарқи спиртли ичимликлар сотилмаслиги, ҳалол гўшт маҳсулотларидан овқат тайёрланиши, эркак ва аёллар чўмилишлари учун алоҳида сув ҳавзалари ва спорт заллари ташкил қилинганидир. Мамлакат мусулмонлари Алания, Олтинўлук, Дидим, Чашма ва Қорабурун худудларидаги ана шундай оромгоҳларда дам олишяпти. Жамиятшунос олим, турк сайёҳлик уюшмаси раҳбари Маҳмуд Аласали шундай фикр билдирди: “Маҳаллий аҳоли учун ўз ватанларида даволанишлари қулай ва арзон. Чет элга бориш эса ҳужжат

расмийлаштириш, суғурта қилиш, тиббий кўриқдан ўтиш ва божхона тўловлари каби ортиқча оврагарчиликлар ва чиқимлар туғдиради. Мижозларнинг урф-одатлари ҳамда этикодларига қараб, қулай шароит яратиш бизнинг вазифамиздир”.

Дўстона алоқалар

Техрон шаҳрида Эрон Ислom Республикасининг маданият ва Ислom ишлари вазири Саид Муҳаммад Ҳусайн Туниснинг мамлакатдаги фавқулодда ва мухтор элчиси

Муҳаммад Хасаирий билан учрашди. Суҳбат чоғида томонлар халқлар ўртасида қадимдан кўп соҳаларда мустақкам алоқалар борлигини айтиб, бундан кейин ҳам ўзаро ҳамкорлик алоқаларини ривожлантиришни таъкидлашди. Вазир Тунисда анча йиллардан бери эронликлар ахил яшаётгани бунинг далили эканини айтди. Элчи июл ойида Тунис маданият вазирининг Эронга расмий ташрифи ҳақида эслатиб ўтди. Ўз навбатида вазир яқинда Эронда ўтказиладиган кўрғазмага Тунис санъаткорлари ва рассомларини таклиф этди.

ИХТ анжумани

Боку шаҳрида Ислom ҳамкорлик ташкилотининг “Ёшлар – 2012” анжумани ўтказилди. Унда Озарбайжон президенти маъмуриятининг сиёсий тафтиш ва ахборот таъминоти бошлиғи Элнур Аслонов, Кавказ мусулмонлари идораси раиси, муфтий Оллоҳшукур Пошшозода, мамлакатдаги элчихоналар вакиллари ва бошқа олимлар қатнашишди. Тадбир иштирокчилари ушбу лойиҳа ҳақида фикр билдириб, маърузалар ўқишди. Дин, таълим, спорт ва тадбиркорлик соҳаларида қобилиятини намоён этган ёшларга мақтов ёрликлари берилди. Оллоҳшукур Пошшозода ушбу лойиҳа ҳақида: “Бугун ёшларнинг мана шундай кенг қамровли, зукко, замон талабларига жавоб берадиган ва соҳасига масъулият билан ёндашадиган бўлиб етишаётганлари бизни қувонтиради. Келажакда бу ёшлар янада юксалишига ишонаман”.

Созломлаштириш мажмуаси

Ҳиндистоннинг Тамилнаду вилоятидаги Ченнаи шаҳри “Умумсаломатлик” марказий касалхонаси мусулмонлар энг кўп даволанадиган маскандир. Шифохона минг нафар касалга мўлжалланган бўлиб, ишлатилаётган дорилар, даволаш усули ва шароити ўзига хос. Аёллар муолажани юқори малакали аёл шифокорлардан олишади. Даволаниш маркази энгил ва оғир касалларни ҳам даволайдиган мохир мутахассисларга эга. Талаб ортаётгани боис касалхона маъмурияти ўринларни янада кўпайтириш ҳаракатида.

Дубай савдо кўрғазмаси

Бирлашган Араб амирлигининг Дубай шаҳридаги жаҳон савдо марказида кўрғазма-савдо ташкил қилинадиган бўлди. Тадбирни муборак Рамазон ойида, 10-19 август кунлари ўтказиш режаланган. Мижозларга бутун дунёдан келтирилган кийим-кечак, пардозандоз буюмлари, мебел, автомашина, тиббий жиҳозлар ва турли хил маиший техника арзон нархларда таклиф этилади. Кўрғазмага йигирма мингдан ортиқ мижоз ташриф буюриши кутиляпти. Араб мамлакатларидаги одатларга кўра, тадбирни ифторликдан саҳарликкача ўтказиш кўзда тутилган.

Мукофот эгаси

4 июн куни Доғистон университети академияси талабалари орасида муборак ҳаж сафарига бепул йўлланма олиш учун қуръа ташланди. Ютуқ университетнинг ҳуқуқ факултети учинчи курс талабаси Руслан Ҳасановга насиб этди. Уқув юрти ректори Шаган Боймирзаев тадбирда сўзга чиқиб: “Мукофот эгасини табриклаймиз. Албатта, бу мукофот унинг келажакда билим доирасини янада кенгайтиришига далда бўлади. Ташкилотчиларга эса алоҳида миннатдорлик билдираимиз”. Ҳаж сафарига бу йил республиканинг диний ва дунёвий илм масканларида таҳсил олаётган юз нафар талаба бепул йўл олади. Ушбу лойиҳани “Сулаймон Каримов” хайрия жамғармаси маблағ билан таъминламоқда.

“Хамр” лугатда бекитмоқ, тўсмоқ маъноларини билдиради. Истилоҳда “хамр” деб узум ёки шунга ўхшаш мевалар шарибатидан тайёрланадиган маст қилувчи ичимликка айтилади. Бундай ичимлик бир меванинг идишига беркитилишидан, ёпилишидан ҳосил бўлади.

“ХАМР” НИМА ДЕГАНИ?

“Хамр” деб аталишининг ҳам боиси, у ақлни тўғри фикрлашдан тўсади, фикр йўлини беркитади. Аллома Зужож айтишича, “хамр лугатда ақлни тўсувчи нарсани билдиради. Аёллар бош кийимининг номи ҳам “химор” – рўмолдир, беркитувчи, бошни тўсувчидир. Ибн Анбори дейди: “Хамр” (беркитувчи) деб аталишининг сабаби, у ақл йўлини тўсиб, айнилади. Барча фикрлий мазҳаб вакилларининг фикрича, “хамр” деганда, нимадан олинганидан қатъи назар, маст қилувчи барча ичимликларни тушуниш керак.

Ҳазрат Умардан ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилинади: “Ҳар бир маст қилувчи хамрдир, (шу сабабли) ҳар бир маст қилувчи ҳаромдир”. Умму Саламадан ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) ворид бўлган ҳадисда: “Расулulloҳ ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳар бир маст қилувчи ва заифлаштирувчи (нарсалар)ни ман этдилар”, дейилган.

Фуқаҳола яна шундай далолат қилишади: “Хамр” ақлни тўғри фикрлашдан тўсади, нимадан ва қандай тайёрланганидан қатъи назар, у мастликка олиб келади, мастлик эса ўз навбатида ақлни беркитади ва унинг нури аъзоларга тарқалишига тўсқинлик қилади. “Хамр” ҳаромдир, ҳар бир маст

қилувчи эса ҳазрат Умар ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) ривоят қилганларидек, хамрдир. Шунинг учун суннати мутахҳарада ҳар бир маст қилувчи ва заифлаштирувчи ичимлик ҳаром этилган.

Кейинги йилларда нашрларимизда “хамр” сўзи “арақ” деб таржима қилинмоқда. Бундай таржима, юмшоқ қилиб айтсак, ҳақиқатдан йироқдир.

Яна шуни қўшимча қилиш мумкин, Пайғамбаримиз ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) замонларида ҳозиргидай арақ ҳақида тушунча бўлмаган. У кейинги асрларда кашф этилди. Хўш, у ҳолда: “хамр” сўзини қандай таржима қилсак тўғри бўлади? Таржима қилиш шартми-кан? Менимча, бу сўзга “сура”, “сира”, “оят”, “ҳадис”

Ачинарлиси, кўзга кўринган олимларнинг асарларида ҳам “хамр” сўзи “арақ” деб бериляпти. Бундай хато аҳоли ўртасида кўп англашилмовчилик ва фикрий зиддиятларга сабаб бўлмоқда. Яъни, одамлар: “хамр арақ экан, арақ эса ман этилган. Демак, биз арақдан бошқа нарсаларни ичсак динга хилоф иш бўлмас экан”, деган нотўғри хулосаларга боришяпти.

сўзларига қандай ёндашган бўлсак шундай ёндашмоғимиз керак. Аниқроғи, таржима қилинаётган матн бошланишида “хамр” сўзига қисқа изоҳ бериб, кейинчалик “хамр”нинг ўзини ишлатишимиз тўғри бўлади. Зеро, “хамр” сўзи барча маст қилувчи ичимликларни қамраб олади.

**Махмудхўжа
НУРИДИНОВ,**
профессор

БОБУР ФАҲМИДАГИ “ҚАСИДАИ БУРДА”

Пайгамбаримизни ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) улуғлаб ай-тилган ва битилган қасидалардан бири “Қасидаи бурда” деб номланади. Суриялик араб тадқиқотчиси Абдул Ол Ҳамомисийнинг “Бусирий Пайгамбарни ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) мадҳ этган энг буюк шоир” номли рисоласида берган таърифига кўра: “Агар Пайгамбаримиз ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) мадҳ этилган юзлаб қасидаларни бирма-бир кўриб чиқсак, шак-шубҳасиз, мадҳ услубида чексиз меҳр-муҳаббат ва комил имон билан араб шеърятига хос иқтидор билан санъат даражасига етказиб ижод этилган куйидаги уч буюк қасидани кўрсатиш мумкин:

Биринчиси – илк Исломи даврида (милодий VII аср) Каъб ибн Зухайрнинг ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) Расулуллоҳ ^(у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳузурда тараннум қилиб айтган – “Бонат Суъоду”, яъни, “Суод узоклашди” деб бошланадиган қасидаси;¹

Иккинчиси – Исломининг ўрта асри (ҳижрий VII аср ёки милодий XIII аср)да битилган Бусирийнинг – “Ал-кавокибуд-дурриййа фий мадҳи хойрил-бариййа” – яъни, “Яралмиш жонзотларнинг энг яхшисини мадҳ этувчи порлоқ юлдузлар” номли қасидаси;

Учинчиси – шоир Аҳмад Шавқийнинг (1868 – 1932) – “Наҳжул бурда” яъни, “Бурда изидан” номли қасидаси”.

Тарихий манбаларда ушбу қасидаларни тушунишда турли ноаниқликлар рўй берганига дуч келдик. Масалан, “Бобурнома”нинг 935/1528 йил воқеалари баёнидаги ушбу сатрларга эътибор қилайлик: “Сешанба кечаси,

¹ Ўша даврда шеър, байт ва қасидаларга алоҳида ном қўйилмас ва одатда, улар биринчи байтнинг аввалги бир-икки сўзи билан аталар эди.

сафар ойининг йигирма еттисиди² ҳазрат Хожа Убайдуллонинг “Волидия” рисоласини назм қилмоқ хотиримга кечти. Ҳазратнинг руҳига илтижо қилиб, кўнглумга кечурдумким, агар бу манзум ул ҳазратнинг мақбули бўлур, худ нечукким, соҳиби “Қасидаи бурда”нинг қасидаси мақбул тушуб, ўзи афлаж маразидин халос бўлди, мен доғи бу оризадин қутулуб, назимнинг қабулига далиле бўлгусидур. Ушбу ният била “рамали мусаддаси махбуни аруз ва зарбгоҳи махбуни маҳфуз” вазнидаким, Мавлоно Абдураҳмон Жомийнинг “Субҳа”си ҳам бу вазнададур, рисола назмига шуруф қилдим, ҳам ўшал кеча ўн уч байт айтилди”.³

Бу парчада Бобур Мирзо қайси “Қасидаи бурда”ни ва унинг соҳиби деганида кимни назарда тутган бўлиши мумкин? Бу ҳақда тадқиқотчилар нима дейишган?

“Бобурнома”нинг ўзбекча нашрларида бу хусусда на шарҳ на изоҳ берилган. Аммо русча нашрларида “Қасидаи Бурда”га бундай изоҳ берилган: “(Қасида в честь Мухаммада – “ал-Бурда”) – хвалебная ода, написанная современником Мухаммада (VII век) поэтом Каъб ибн Зухейром”⁴.

Хўш, далилларга асосланиб кўрайлик-чи, Захириддин Мухаммад Бобур ҳақиқатан ҳам “соҳиби Қасидаи бурда” деганида Каъб бин Зухайрни ^(Аллоҳ ундан рози бўлсин) кўзда тутган эдимиз?

Бобур Мирзо ижоди билан кенгроқ танишиш бу жумла бошқа асарга, бошқа муаллифга алоқадор эканини кўрсатади. Унинг “Мухтасар” асаридан бир парчага эътибор берайлик: “...нечукки, Қасидаи бурданинг бу икки байти мужтасс баҳридадур:

“Ам ҳаббатир рийҳу мин тилқои козиматин, Ва авмазал барқу физзалмои мин изами.

² - “Uconvert” маълумотида кўра, ўша сешанба 1528 йил 10 ноябрига тўғри келаркан.

³ Захириддин Мухаммад Бобур. “Бобурнома”. “Шарк”, 2002.

⁴ Бобур-наме. Записки Бабура. Перевод Салье. Издание второе, доработанное. Ташкент.: Главная редакция энциклопедий. 1993. 339, 404, 346-С.; Захириддин Мухаммад Бобур. “Бобурнаме”. Ташкент.: “Шарк” 2008. 238-С.

Фамо лиъайнайка ин
қўлтакфуфо ҳамато.
Ва мо ли-қалбика ин
қўлтастафиқяҳими.⁵

Бобур ушбу икки байтни шеър вази
ни ҳақида баён этмоқчи бўлган фикрига
мисол қилиб келтиради.

Шарқшунос Михаил Салие тар-
жимасидаги изоҳга асосан бу ик-
ки байтни “Қасидаи бурда”дан
қидирдик: Каъб ибн Зухайрнинг
59 байтли қасидасида Бобур Мирзо
“Мухтасар”ида назарда тутган байт-
лар учрамади. Солиштириш натижа-
сида бу икки байт Муҳаммад ибн Са-
ид Бусирийнинг 163 байтдан иборат
“Қасидаи бурда” асарининг биз “Да-
лоилул хайроғ”да учратган матнида-
ги иккинчи ва учинчи байтлари эка-
ни маълум бўлди.

Ушбу қасидалар орасида Бу-
сирийнинг “Қасидаи бурда”си
минтақамизда маълум тарихий са-
баб⁶ ва баъзи ижтимоий омилларга
кўра неча замонлардан буён машхур
бўлиб келмоқда. Ўзининг икки аса-
рида бир қасидани эслагани ва ҳар
икки ҳолатнинг касаллик билан
боғланиши Заҳириддин Муҳаммад
Бобур “соҳиби Қасидаи бурда” дега-
нида Муҳаммад ибн Саид Бусирий
ва унинг қасидасини назарда тутгани
аён бўлади. Бу ўринда муаллифнинг
зикр этилмаслиги, фикримизча, маъ-
рифат аҳли орасида ушбу қасида ҳам,
муаллифи ҳам машхурлиги учун Бо-
бурнинг изоҳ бериш шарт эмас, деб
ҳисоблаганидан бўлса керак.

Омонуллох
ТЎХТАОХУНД ўғли,
Шокирхон
ШОДМОНХЎЖА ўғли

⁵ Заҳириддин Муҳаммад Бобур. “Мухтасар”.
Нашрга тайёрловчи Саидбек Ҳасан. Т.”ФАН”,
1971. 33-б.

⁶ Қасида муаллифи Муҳаммад ибн Саид Бусирий-
нинг фалаж бўлиши ва Пайғамбарзга (у зотга Аллоҳнинг
салоти ва саломини
булсин)

Эркақлар қатори аёллар ҳам пул топиш илинжи-
да болаларини уйда қолдириб, чет давлатларга
кетаётгани сир эмас. Аёл оила кўрки, файзи, фарзанд-
лар тарбиясига масъул. Аёли йўқ хонадон тиканзорга
ўхшайди. Шу тиканзорда болалар қанча қийналишини
аёлларимиз наҳот ўйлашмаса?

Яқинда қўшни қишлоқлик Қодиржондан бир воқеани
эшитиб, изтиробда қолдим...

ГЎДАКЛАР ТИКАНЗОРДА ҚОЛМАСИН

...Бозор дарвозасидан кириб-чиқаётганлар дарвоза
олдида совуқдан жунжикиб ўтирган чамаси уч-тўрт
ёшли қизчага бефарқ қараб ўтолмасди. Кимдир унга
қанд, кимдир юмшоқ қулча узатарди.

Ўттиз ёшлардаги аёл бозор-ўчарини қилиб бўлгач,
дарвоза олдида келгач, сумкаларини ерга қўйди. Шу
пайт ёнгинасида катта-катта қора кўзлари жавдираб
турган қизалокқа кўзи тушди. Совуқда дир-дир тит-
раётган қизчага ичи ачиди. Яқинига келди. Музлаган
кўлчаларидан тутди, бағрига босди ва:

– Айланай қизим, совқотибсан-ку, ойинг қани? Не-
га бир ўзинг бу ерда турибсан?

Қизалок кўзларини юмиб-очиб, йиғлаб юборди:

– Ойим... ҳозир келаман... деб... келмади...

Аёл қизчани бағрига босаркан, чўнтақчасидаги бук-
ланган қоғозга кўзи тушди. Уни очиб, ўқий бошлади:
“Ассалому алайкум! Ким қизимни фарзандликка олиб,
бағрига босса, мендек бағритош онани кечирсин. Ота-
онам дунёдан ўтганига анча бўлди. Қизим билан ҳар
жойда, ижара уйларда яшадим. Тикувчилик қилдим.
Аммо ишим олдинга юрмай, жуда қийналдим. Қизим
ҳам мен каби қийналишини истамайман. Кечкурун Рос-
сияга жўнаб кетяпман. Қизимни сийлаганларни Худо
сийласин!..”

Аёл хатни ўқиркан, кўзларидан дув-дув ёш оқарди.
Қизчани бағрига босганча лаблари пичирлади: “Бечо-
рагина...” У қизчани даст қўтарди. Бир қўлида сумка-
лари... Уларнинг зил-замбилдек оғирлиги аёлга энди
сезилмасди...

Эргаш АТОЕВ,
Қизилтепа тумани

ШОИРА ХОНИЙ

Шоира Хоний (асли исми биби Марямхон) 1884 йили Қўқон яқинидаги (ҳозирги Ўзбекистон тумани) Ойимчақақир қишлоғида китобдорлар оиласида туғилган. Отаси Мирзо Убайдуллохон ҳожи XVII аср охири – XIX аср бошларида Умархон ва Муҳаммад Алихон саройида нашъу намо топган шоирлар Мирзо Қаландар (Мушриф) ва Мирзо Айюб (Беҳжат) шажарасига мансуб экани ҳақида “Тазкираи Қайюмий” да маълумотлар бор. Онаси Мастурабону ҳам даврининг машхур оқила, муҳтарама аёлларидан эди. Марямхон вояга етганида Исфаранинг Шўртанг қишлоғида истиқомат қилувчи амакиваччаси Мирзо Валихонга турмушга узатилиб, иккалаларидан Муҳаммад Рауфхон исми ўғил дунёга келган. У 1957 йили ҳаж ниятида йўлга чиққан. Аммо ўша даврда мафкуравий тақик кучли, йўллар тўсиқ эди. Бироқ шоира ортга қайтмай, ҳаж ниятида қадами етган худудда яшаб қолади. Ниҳоят, 1967 йил декабр ойида Қўрғонтепа вилояти Жилиқўл тумани Узунавлиё ота қишлоғида вафот этади.

Қўқон адабий муҳити зийнати бўлмиш Нодири, Увайсий каби шоирлар шеърятининг Хоний ижодига таъсири катта.

Хоний ўз даври аёллари ўртасида шеърини дафтар битиш билан машхур бўлган. Шеърларини тўплаб, 1958 йили девон тартиб қилади.

Шоира девонини, “Мавлуднома”, “Меърожнома” каби асарлари ҳамда тариқат пирлари Абдулқодир Жилоний ва Баҳоуддин Нақшбандларга бағишлаб ёзган шеърини манокибларини тақик этиш муҳим аҳамият касб этади.

Бугунгача шоиранинг 8023 мисрадан иборат қўлёзма девони, “Воқеаи ҳоилаи Карбалойи пурбало”, “Нозимбек ва Козимбек” дostonлари, ўнга яқин шеърини тўплами ва мактубларидан иборат адабий мероси аниқланди. Ҳозир бу асарлар шоира авлодлари ва мухлислари қўлида, шунингдек, ЎЗР ФА Алишер Навоий номидаги Давлат адабиёт музейи жамғармасининг Музаъяна Алавия архиви (инв.рақами 72) да ҳамда Қўқон шаҳар Гафур Ғулом номидаги адабиёт музейи жамғармасининг Фироқий (инв.рақами 190), Мирзойи Хўқандий (инв.рақами 144), Чархий (КП рақами 5964/5) архиви материаллари қаторида сақланмоқда.

Салима ЭШОНОВА,
филология фанлари номзоди

Мирзо Марямхон ХОНИЙ

Нури имон айлагил йўлдош...

* * *

Аё Парвардигорим, нури имон айлагил йўлдош,
Ямон йўлдин чикар ожизларинг, лутфунгни айлаб фош.

Ҳидоят бер, ямон бидъат, касофатдин йироқ айла,
Шариат жодасида мустаҳкам эт, маърифат йўлдош.

Йироқ этма, Каримо, аҳли суннат вал жамоатдин,
Муқим ўлсун ҳама яхши амаллар ўзиға йўлдош.

Ҳама аҳли халойиқдин чиқиб қочмиш паноҳингға,
Адувлар жабрига ҳам истиқомат, сабр бер, бардош.

Иноят этмасанг мушкул асири бенаволарга,
Нечунким, аҳли бидъатлар залолат айлагонлар фош.

Паноҳингға қочир ғамбодаларни, Қодиро, Субҳон,
Яноштур яхшиларга, этмасунлар ямон бир йўлдош.

Мени ғамбода Хоний, беадад кулфат чекибдурман,
Дариғ этма иноят хастадин, эт яхшига ўхшош.

* * *

Худойим бандаларга лутфу эҳсонин аён этмиш,
Кимиким бандаликда собит ўлса, олийшон этмиш.

Яронлар вақт ўтмай тоати Ҳақға бўлунг қоим,
Кими ихмол этар, ўз жонига қаттиғ зиён этмиш.

Намозу рўзани вақтидин ўткармай адо айланг,
Худовандим ибодат айлагонни шодмон этмиш.

Ҳалимлик пеша айланг, такобир бўлмангиз зинҳор,
Такобир феъли шайтон бирла ҳамроҳ деб баён этмиш.

Ўзунгизни йироғ айланг ҳама фитна, адоватдин,
Адоватпеша муфсиддин имон нурун ниҳон этмиш.

Этинг парҳез ялғону хиёнат, сирни очмоғдин,
Бу янглиғ феъли бадларни жаҳаннамга равон этмиш.

Саховатлик кули доим каримлик пеша айлайдур,
Мулойим феълу хушатворларга лутф аён этмиш.

Бахилликдан қочинг доим, алар озорга мойил,
Дилозору бахил ўзига дўзах ошиён этмиш.

Бу янглиғ ҳоллардин Хоний мискинни йироғ этгил,
Умиди бегарон бирла жанобингга фиғон этмиш.

* * *

Лутф ила тортгил ўзунгга бемадоринг, ё Ҳафиз!
Сохлагил амну амонда бекароринг, ё Ҳафиз!

Меҳри жонони сиёхпуш зору муштоқ айлади,
Тезлик бирла етур зору низоринг, ё Ҳафиз!

Умрлар ҳижрон ўтида ўртанар маҳзуну хор,
Жилвагар бўлғайму деб гулгун узоринг, ё Ҳафиз!

Тоқатим тоқ ўлди, етмайдур фиғону нолишим,
Қайдин инган бўйи деб кетти мадорим, ё Ҳафиз!

Истионатлар сўраб ҳар ерда бузруквордин,
Етсам эрди нақди жон этсам нисорим, ё Ҳафиз!

Дод-фарёди чиқар ҳар бурчидин толибларинг,
Чарла толиблар била, чиқсун ғуборим, ё Ҳафиз!

Ҳажр шоми, бас, узун, субҳ этдиролмайд доғмиз,
Етса гар бўйи насим, хуш ашки жорим, ё Ҳафиз!

Бедаво дардим давосини бериб, йўлла ўзунг,
Йўкса армон бирла тўзулғай ғуборим, ё Ҳафиз!

Ҳоний, чиқмоқға қаронгудин мадорим қолмади,
Еткур эмди битмайин сабру қарорим, ё Ҳафиз!

* * *

Хўблик даркор эса кавну макондин уз тамаъ,
Ҳақни алтофидин ўзга жумла жаҳондин уз тамаъ.

Софлик бирла битургай қорингни Ҳаййи Қадим,
Етмоға ўзига барча “ин” у “он”дин уз тамаъ.

Зикру фикри ҳазрати маъбудиди барҳақ айлагил,
Дил ғуборини ювуб суду диёндин уз тамаъ.

Тун-сахарлар зикри “иллаллоҳ”ни одат айлагил,
Йўл топарни хоҳласанг, рўйи жаҳондин уз тамаъ.

Гар мусулмонга ёрдам этмасанг, қилма зиён,
Барҳам ур суду зиён, ғайр аз Субҳондин уз тамаъ.

Икки дунё обрўсин истасанг, мардона бўл,
Белни маҳкам боғлагил, яхши-ямондин уз тамаъ.

Рост юргил, рост тур, фикри дигаргун ўлмасун,
Бешариат урма дам, ҳар бадгумондин уз тамаъ.

Хонийи афгор, хушёр ўл, пушаймон суди йўк,
Бандаликда собит ўл, чуну чаҳондин уз тамаъ.

* * *

Ўйласам, олам юзида ман каби гумроҳ йўк,
Маърифатлардин адошгон ҳамдами дилхоҳ йўк.

Орзуйи дилга етмай, нола айлаб най каби,
Рўзу шаб афғон чекиб, айтурга дил огоҳ йўк.

Вожгун, зolim фалакни гардишидин додлар,
Ҳақ соридин шафқате ҳолимга бир бегоҳ йўк.

Дилни ғафлат пардаси буркаб олиб, этмиш қаро,
Чора топмай дардига йиғлар, карамлик шоҳ йўк.

Бу жароҳатлик юракка сиғмагай бир шодлик,
Қайси бир ғамга эзилсун, ҳамдами дилхоҳ йўк.

Ҳақдин ўзга меҳрибон йўк, ҳоли зорим билгудек,
Бу тариқа коҳишимдин ҳеч ким огоҳ йўк.

Ҳасрати бисёр, андуҳи фузун Хонийни сўр,
Ё Илоҳи, сандин ўзга меҳрибон бир шоҳ йўк.

* * *

Қодиро, Парвардигоро, зорларга раҳм қил,
Дилфигору бекарор, беморларга раҳм қил.
Хору зору мубтало, хунборларга раҳм қил,
Кўҳи ғамда музтариб бедорларга раҳм қил,
Ғам ҳужумида эзилган хорларга раҳм қил.

Гарчи исён чўлида оворамиз ҳасрат била,
Банди ханноси лаъинда сарғариб фуркат била,
Хоби ғафлат бирла ўтти умримиз роҳат била,
Уйғониб бир йўл ҳаловат қилмаган тоат била,
Дил ғуборин ювмагон кўб хорларга раҳм қил.

Истироҳатда ётиб, асло ўзига келмагон,
Бу каби ғафлатда охир на бўлонин билмагон,
Зоди роҳи охиратга белни маҳкам бўғмагон,
Беҳабарликда гуноҳи тоғу чўлга сиғмагон,
Пур надомат дийдаси хунборларга раҳм қил.

Сол хидоят йўлига афтодаи хайронларинг,
Пардаи исматга чулға нотавон гирёнларинг,
Минг пушаймону надоматда дили бирёнларинг,
Беvasила йўл тополмай йиғлагон сўзонларинг,
Ғамда ўртанган дили беморларга раҳм қил.

Нотавон гумроҳлар сори узат шафқатларинг,
Дил ғубори тоза бўлсун жўш уруб раҳматларинг,
Оч юзига боби жаннат, ёғдуруб неъматларинг,
Илтифот айла карамдин Хонийга қурбатларинг,
Ноумид этма, дили афгорларга раҳм қил.

Фардлар

* * *

Ташналаб дарёга бордум, топмадим сув сойда,
Сув агар жаннатда бўлса, ташнага на фойда.

* * *

Фил ўлса хасминг, десангки: зарар топмай,
Бир пашшага оламда еткурма зарар асло.

ГАП ОҲАНГИДА “ГАП” КЎП

Одатдаги ғиди-биди бу гал жанжалга айланди. Кийиниб, шошганча чиқиб кетаётган укасини тўхтаган ака:

– Яна ишни чала қилибсан, – деб зардали гап бошлади. – Омборхонани охиригача йиғиштириб кўйсанг бўлмайдими?

– Озгина қолди. Ҳали қайтиб келиб...

– Ўзи арзимаган иш эди, – асабийлашди ака. – Доим шунақа, ишингда барака йўқ. Жонингни қойитгинг келмайди.

Ошхонада куймаланаётгандай кўринган, аслида бутун диққати ташқаридаги музокарада бўлган она: “Кўй, болам, қизишма. Уканг анча ишни бажариб кўйди. Қолганини устозининг олдига бориб келганидан кейин саранжомлайди”, демокчи бўларди-ю, аммо ака-уканинг орасига тушишдан ийманиб турарди. Аканинг овози тобора баландлади:

– Ўқиб, ҳунар ўрганган битта сенми? Сендайлигимизда биз ўқишгайм, ҳунар ўрганишгайм, уй ишларигайм улгурардик. Бунинг учун одамда ғайрат бўлиши керак, виждон...

Ука ортга қайтиб, уйга кирди. Сал ўтмай, кийимини алмаштириб чиқди-да, омборхонага йўналди.

Она югуриб унинг олдига чиқди:

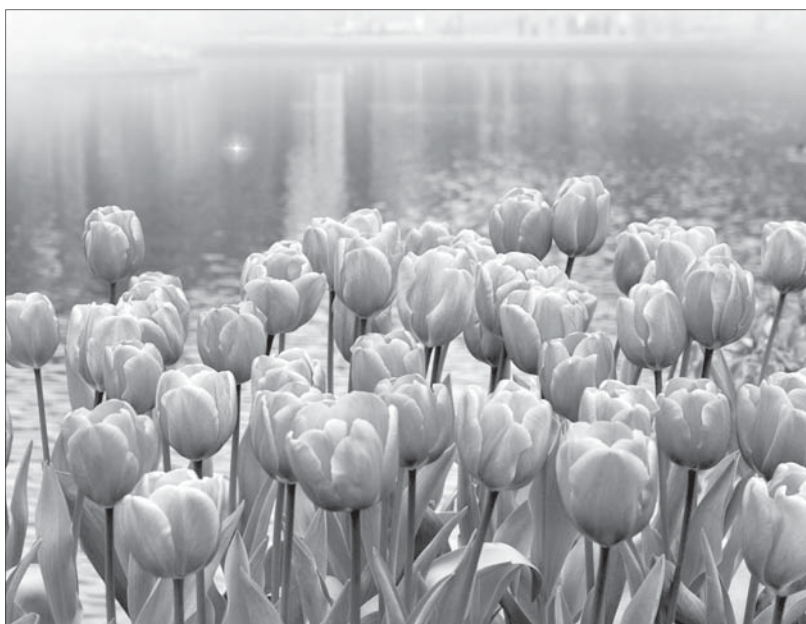
– Ҳа, болам, компьютер дарсига бормадингми?

– Бормайман, ойи. Омборхонани йиғиштираман. Ҳамма ишни чала қилиб юришимдан нима фойда? – ука шундай деб кайфитсиз ишга киришди.

“Қачондан буён компьютер курсига боришни орзу қилиб юрган болам энди ниятига етай девди-я...” онанинг кўнгли увишди.

Катталарнинг ўз набиралари, фарзандларига, ука-сингилларига ёки умуман: “Биз ёшлигимизда (“сендай пайтимда... келинлигимда...”) бошқача эдик, ишлаб чарчамасдик, ундай эдик, бундай эдик”, деганларини ҳаммамиз эшитганмиз. Пайти келганида, ўзимиз ҳам биздан ёшроқларга шунақа гаплар билан танбеҳ берамиз, талабчанлик қиламиз. Аслида, катталар кичикларни шу тариқа йўлга солишининг ҳеч ёмон жойи йўқ. Лекин кўп ҳолларда катталар бу гапларни шундай оҳангда айтадиларки, тингловчи самимий маслаҳат эмас, таъна-дашном эшитаётгандай бўлади. Қолаверса, айримлар бундай гапларни ўз норозилигини ифодалаш учун “қурол” қилиб олишади ва ўзлари билиб-билмаган ҳолда: “Ҳозирги ёшлар иш ёқмас (нозик, андишасиз, ҳурматни билмайди, калта ўйлайди ва ҳ.)” каби ва дилга қаттиқ ботадиган хулосалар билан ёшларни ўзларидан бездиришади.

XIX асрда бутун ҳаётини янги дорилар кашф қилиб, уларни ҳайвонларда синаб, инсонларга ҳам қўллаш мумкин ё мумкин эмаслигини ўрганишга бағишлаган машҳур олим умри охирида бир ҳақиқатни тушуниб етган. Яъни, ташқаридан бўладиган таъсирларни нафақат турли жонзотлар, балки жонсиз нарсалар ҳам турлича қабул қилишини, ўзгаришлар ҳам турлича бўлишини англаган. Олим кўён, каламушларда синаб кўрилган дориларни одамларга тавсия қилиш хато деб, тажрибаларидан чиқарган барча хулосалари, илмий кашфиётларидан буткул воз кечган. Олим-

нинг бу ҳақиқатни тан олиши фанга қўшган бекиёс ҳиссаси, деб эътироф этилган.

Шундай бўлгач, тинмай ўзгариш, янгила-нишда бўлган табиат ва жамиятга жисман, маънан, руҳан бевосита боғлиқ бўлган одам-ларга бир хил талаб қўйиб бўладими?

Танишлардан бирининг ўсмир қизи қўққис шифохонага тушганини эшитдик. Ўз ёшига нисбатан анча дуркун, соппа-соғ кўринадиган қизнинг боши айланиб, хушидан кетиб қолгани бизни ҳайрон қолдирди. Маълум бўлдики, савдо-сотик билан шуғулланадиган онаси уч яшар ўғилчасини қизига қолдириб, ўзи бир неча кунга сафарга кетган экан. Ўсмирлик даврининг табиий ўзгаришларини бошдан кечириётган қизга инжиқ укасини тинмай кўтариб юриш оғирлик қилган, айни ўзини эҳтиёт қилиши керак бўлган кунларда жис-ми, руҳияти зўриққан, камқонликка учраган.

Баъзи оналар: “Фалончининг боласи ориққина, кичкинагина бўлса ҳам, уйда ҳамма ишни удалайди. Сен бирпасда чарчайсан”, деб боласини уришади. Унутмайлик: ихчамлик, нозик қоматлилик хамиша ҳам касаллик бел-гиси бўлмаганидек, тўлароқ жусса доим ҳам соғломлик аломати эмас. Наслий ўзига хос-ликлар, ҳаёт тарзи (овқатланиш, руҳий муҳит, меҳнат ҳамда спорт билан шуғулланиш даража-си)га қараб одамларнинг қадду қомаги ҳар хил бўлиши мумкин. Гоҳида кўзингизга ушоққина кўринган одамнинг ғайрати, ишлаб чарча-маслигига ҳавасингиз келади. Демокчимиз, моҳият, мағиз – бир қарашда кўзга ташлана-диган нарса эмас. Агар ёшларнинг меҳнатга, илмга, ҳунарга, чиройли одоблар ўрганишга рағбатини, қизиқишини оширмоқчи бўлсак, уларни камситиб эмас, меҳр-муҳаббатимизни зиёда қилиб, кўнглига озор бермасдан гапи-риш мақсадга етиш йўлидир. Ўзимизнинг яхши натижа топган ишларимизни синондан ўтган тажриба сифатида ўргатайлик.

Ёшлигимизда бизга ҳам айрим катталар: “Сендайлигимда мен ундай қилгандим, бун-дай бўлгандим...” қабилида гоҳ қулиб, гоҳ дашном оҳангида гапиришган. Бундан кейин фақат... яхши ниятга йўналтирилган бундай гапларни зурриётларимизга меҳр билан яхши оҳанг ва яхши сўзларда айтишни одат қилиб қолдирсак, қандай соз бўларди!

Муҳтарама УЛУҒОВА,
Ўзбекистон Республикасида хизмат
кўрсатган маданият ходими

Жонгилбека РАҲИМБОБОЖОН қизи

ГЎЖА ҚАЛЪА

Овулимдир “Гўжа қалъа” – фахрим менинг,
Боболардан мерос қолган бахтим менинг.
Ота маскан пахтазорим чаман-чаман,
Кўзга суртай тупроғингни, азиз Ватан!

Гўжа ёпда сувлар тошса кўнглим тошар,
Олисларга – болалигим сари шошар.
Ялангоёқ санқирдима-а тинмай бир зум,
Кўз ўнгимда занг очилган катта гужум.

Гўжа ёпда сувлар тошса кўнглим тошар,
Момоларим ёдга олсам, меҳрим жўшар.
Қадрин билиб, бориб кўрсам кўнглин овлаб,
Қувончидан қадамимга гуллар тўшар.

Ниятларим, дуоларим Ҳаққа етди,
Отамерос олтин ерлар қўлга ўтди.
Қайта бошдан “Гўжа қалъа” бунёд бўлди,
Толеига саодатли кунлар битди...

Гужум таги балиқ тўла ҳовуз бўлса,
Момоларнинг чалгани чанқовуз бўлса.
Ҳар тарафда гул очилиб, булбул сайраб,
Келганларнинг баҳридилини хушнуд қилса.

Гўжа боғда мен ҳам бориб меҳмон бўлай,
Раҳмат айтай, эл-улуснинг бахтин тилай.
“Гўжа” номин авлодларга етказувчи
Давлатбойни бош қарвонга сарбон қилай.

Оқ соколи – қарвонбоши омон бўлгай,
Дошқозонлар яна, яна ошга тўлгай.
Меҳрим жўшиб, илҳом тошиб, ёзаверсам,
Меҳнатингиз, ҳимматингиз дoston бўлгай.

*Қорақалпоғистон,
Амударё тумани*

ҚУДРАТЛИ ФИЛ

Туш пайти катта дарахт соясида ётган улкан фил жазирама иссиқ тафти пасайишини кутар, гоҳ-гоҳ ўз устига хартуми билан кум сепаиб, майда хашаротларни ҳайдарди. Устига кум сочиб бўлганидан сўнг, атрофга назар солди. Кейин хартумини кўтариб, ҳавони ҳидлаб кўрди ва: “Анави тепаликнинг ортидан сув ҳиди келяпти”, деди. Жойидан туриб, ўша томон жўнамоқчи бўлганида, дарахт тепасидан ингичкагина товуш эшитилди:

– Ҳой, фил амаки, бир дақиқага мумкинми?

Фил дарахт шохидан ўтирган кичкинагина олмахонни кўрди. Унинг думи худди фил терисига ўхшаш қизил-кўнгир тусда бўлиб, кўзлари чиройли ва каттагина эди.

– Мени сен чақирдингми? Нима демоқчисан?

– Фил амаки, мен ҳозиргина ҳавони ҳидлаганингизни кўрдим. Онам айтишича, сиз филлар жуда узоқдаги сув ҳидини сезаркансиз.

– Албатта! Катта кулоқларимиз олисдаги сувнинг

жилдирашини ҳам эшитади.

– Жуда зўр-ку...

– Ҳа, бу ажойиб хусусият! Аллоҳга ҳамду санолар бўлсин. У бизга бундай хислат ато этмаганида, жуда қийналиб қолардик.

– Аллоҳ меҳрибонларни ва заифларга ёрдам берувчиларни яхши кўради, шундай эмасми? – деди олмахон.

– Албатта!

– Ундай бўлса, фил амаки, сиз мени ҳам сувга олиб боришингиз керак. Шунда Аллоҳ сизни яна ҳам кўпроқ яхши кўради...

Олмахоннинг гапи филга жуда ёқиб тушди.

– Сен кичкинагинасан, кел, елкамга ўтирақол! Баҳонада дўстлашиб ҳам оламиз, – деди улкан фил.

Олмахон дарахт шохидан бир сакраб, филнинг елкасига чиқиб олди.

Шундай қилиб, улкан фил ва митти олмахон сув излаб йўлга тушишди. Улар олдинда ястаниб ётган тепаликни айланиб ўтишлари керак эди.

– Менинг исмим Жимжи-

ма! Сизники-чи?! – сўради олмахон.

– Мени Қудратли фил дейишади.

– Сиз ўша машҳур Қудратли филмисиз? – деди кўзларини катта-катта очиб олмахон.

– Ҳа, мен ўшаман, олдин ҳам мен ҳақимда эшитганга ўхшайсан, – жилмайди фил.

– Бир дугонам гапириб берган. Лекин ўзингиздан эшитсам, бошим осмонга етардида...

Қудратли фил супрадай кулоқлари билан елпиниб олди-да, хўрсиниб, ҳикоясини бошлади:

– Бир неча йил олдин мен армия сафида эдим. Кучкуватга тўлган пайтим эди. Жуда кўп жангларда қатнашдим, ҳайбатим, қудратим аскарларга куч бағишлар эди. Бир гал Абраҳа қўшинлари сафида жанг қилишим керак бўлиб қолди.

– Абраҳа қандай одам эди? – сўради олмахон.

– Жуда ёмон одам эди, – ғазабланди фил. Кейин маълум бўлишича, кўп одамлар Каъбани зиёрат қилиш мақсадида Маккага келаркан. Абраҳа уларни чалғитиш мақсадида олтин ва қумушлар билан безатилган дабдабали қаср барпо этди, лекин мақсадига эришолмади. Аксинча, Каъбага келувчилар яна ҳам кўпаяверди. Абраҳанинг Каъба душмани эканини билган бир киши, кечаси Абраҳа курдирган қасрни ифлослади. Бундан Абраҳа дарғазаб бўлиб: “Арабларнинг Каъбасини вайрон қиламан”, деди. Вақт соати келганида Абраҳа қўшинлари сафида Маккага йўл олдик.

Ўша вақтда Пайғамбарнинг (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) буваси ҳурматли Абдумутталиб Қурайш қабиласининг бошлиғи эди.

У вақтда Муҳаммад Пайғамбар (у зотга Аллоҳнинг салоти ва саломи бўлсин) ҳали дунёга келмаган эдилар. Абраҳа Абдумутталиб олдига одам юбориб, қабих ниятини билдирди. Шунда Абдумутталиб: “Бу маскан Аллоҳ таоло ҳимоясидадир, Каъбани Унинг ўзи қўриқлайди”, деди.

– Маккаликлар нима қилди?

– Биз Маккага яқин келганимизда аҳоли шаҳарни ташлаб, тоғлар орасига яширинган эди. Эрталаб кўшинларимиз ҳаракатга туша бошлаганида карвонбошимиз Нуфайл қулоғимга бундай деди: “Биз сен билан муқаддас шаҳар остонасида турибмиз. Тиз чўк ва келган тарафинга қайтиб кетавер. Бу шаҳарни Аллоҳ таолонинг ўзи асрайди”. Мендан ёмонлик мақсадида фойдаланмоқчи эканларини билиб олдим. Дарҳол тиз чўкдим.

– Аскарлар сизни турғизишга ҳаракат қилишмадими?

– Уриниб қўришди. Режаларида асосий ўринда мен турар эдим. Маккага қараб ҳайдасалар, тиз чўкиб олиб, роса жаҳллари чиқардим. Худди шу вақтда кутилмаган ҳодиса юз берди. Осмонда

бирдан сон-саноксиз қушлар пайдо бўлди. Улар тумшук ва оёқларида келтирган тошларини Абраҳа аскарлари устига ёмғирдай ёғдиришди. Аскарларнинг тош теккан жойлари кўкариб, ярага айланар ва кўп ўтмай ўлиб қолишарди.

– Абраҳага нима бўлди?

– Унга ҳам бир тош тегиб яраланди, ҳалок бўлди.

– Сиз қандай кутулдингиз?

– Мен Каъба томон юрмадим, шу боисданми, Аллоҳ мени паноҳида сақлади, биронта тош тегмай, омон қолдим.

– Кейин нима бўлди?

– Кейин қаттиқ жала қуйди.

Абраҳанинг қолган аскарларини кучли сел оқизиб кетди. Қуръони карим “Фил” сураси шу воқеа ҳақида:

«(Эй Муҳаммад!) Раббингиз “фил эгалари”ни не қилганини кўрмадингизми? (У) уларнинг макрларини йўққа чиқармадими? Уларнинг устига тўда-тўда қушларни юборди. (Улар) сопол тошлар билан уларни отар эди. (Бас) уларни (Каъбани бузишга келганларни) еб (чайнаб) ташланган сомондек қилиб қўйди» (Фил, 1-5).

Олмаҳон бу ҳикояни диққат билан эшитди. Аллоҳ ёмонликни жазолаб, яхшилиқни ҳимоя қилишини тушуниб олди.

– Раҳмат, фил амаки, бу ҳикоянгизни ҳеч қачон унутмайман.

Улар шу тариқа суҳбатлашиб, сув бор жойга ҳам етиб келишган эди. Қониб-қониб сув ичишганидан сўнг, Аллоҳга ҳамдлар айтишди. Бу ҳамроҳлик туфайли улар дўст-қадрдон бўлиб қолишди.

Нодир ЧУГАНОВ
тайёрлади.

ЁВУЗЛИКНИ КИМ ЯРАТГАН?

“Ҳидоят” журналининг шу йилги 5-сонида каминан тайёрлаган “Ёвузлик ҳақида баҳс” мақоласида (31-саҳифа) дунёга машҳур олимнинг талабалик даврида устози билан мунозара қилгани келтирилади. Баҳс давомида у “совуқлик иссиқликнинг йўқлигидир”, “қоронғулик ёруғликнинг йўқлигидир” дея тушунтирар экан: “Ёвузликни Худо яратмаган, ёвузлик инсон қалбида эзгуликнинг йўқлигидир”, деган фикрни айтади. Албатта, Эйнштейн бошқа дин вакили, эътиқодига кўра, шундай тасаввур билан яшаган.

Шу боис мазкур мақолага куйидагиларни илова қилишни бурчим деб билдим:

Соф исломий ақидага кўра, яхшилиқнинг ҳам, ёмонликнинг ҳам яратувчиси Аллоҳ таолодир. Яхшилиқ, ёмонлик Аллоҳнинг ҳукми, иродаси, хоҳишига боғлиқдир. Аллоҳ қувват ва имкон берса, инсон яхшилиқ қилишга эришади. Шунингдек, имкон ва қувват бермаса, ёмонлик ҳам қила олмайди. Бу тўғридаги тушунчаларни ойдинлаштириб, ақида китобларида бундай дейилган:

Яхшилиқни ҳам ирода этар,
ёмонликни ҳам,
Лекин рози бўлмас
ёмонликка ҳеч...

“Қасидаи Омолий”

Зокиржон ШАРИФОВ

ЎЗБЕКИСТОН МУСУЛМОНЛАРИ ИДОРАСИ

ТАСАРРУФИДАГИ ДИНИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ

2012—2013 ўқув йили учун

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

**Тошкент Ислом институтига
абитуриентлар 20 июндан 20 июлгача
куйдаги ҳужжатларни тақдим этади:**

1. Ректор номига ариза.
2. Маълумоти ҳақида ҳужжат: аттестат ёки ўрта махсус Ислом билим юртини битирганлиги ҳақида диплом (асли).
3. Яшаш жойидаги масжид имомидан йўлланма.
4. Соғлиги ҳақида тиббий маълумотнома (086-шаклида).
5. 6 дона 3x4 ҳажмда фотосурат.
6. Паспорт нусхаси (асли кўрсатилади).
7. Яшаш жойидан маълумотнома.
8. Ҳарбий хизматга алоқадорлиги ҳақида ҳужжат (асли).

**Куйидаги фанлар бўйича кириш имтиҳонлари
топширилади:**

- ўзбек тили ва адабиёти (тест);
- маънавият ва маърифат (оғзаки ижодий);
- чет тили (оғзаки ижодий);
- Ўзбекистон тарихи (тест).

**ТОШКЕНТ ИСЛОМ
ИНСТИТУТИ**

Зарқайнар кўчаси, 18-берк
кўча, 47-уй.
Тел: 240-05-87, 240-03-58

**Ўрта махсус ислом билим юртларига
абитуриентлар 20 июндан 8 июлгача
куйдаги ҳужжатларни тақдим этади:**

1. Билим юрти мудирини номига ариза.
2. Маълумоти ҳақида ҳужжат (асли).
3. Яшаш жойидаги масжид имомидан йўлланма.
4. Соғлиги ҳақида тиббий маълумотнома (086-шаклида).
5. 6 дона 3x4 ҳажмда фотосурат.
6. Туғилганлик ҳақида гувоҳнома ёки паспорт нусхаси (асли кўрсатилади).
7. Яшаш жойидан маълумотнома.
8. 16 ёшдан катталар учун ҳарбий хизматга алоқадорлиги ҳақида ҳужжат (асли).

**Куйидаги фанлар бўйича
кириш имтиҳонлари топ-
ширилади:**

- ўзбек тили ва адабиёти (диктант);
- маънавият ва маърифат (тест);
- чет тили (тест);
- тарих (тест).

**Изоҳ: қабул имтиҳонлари ма-
териаллари тўққиз йиллик мак-
таб дастури асосида тузилади.**

«КЎКАЛДОШ»

ўрта махсус Ислом билим юрти
Тошкент шаҳри, А. Навоий кўчаси, 46.
Тел: 244-12-82, 249-30-90.

«МИР АРАБ»

ўрта махсус Ислом билим юрти
Бухоро шаҳри, Ф. Хўжаев тумани,
Хўжануробод, 16.
Тел: 224-21-76, 224-45-97.

«МУҲАММАД АЛ-БЕРУНИЙ»

ўрта махсус Ислом билим юрти
Қорақалпоғистон Республикаси,
Нукус шаҳри. Тел: 229-03-20.

«МУЛЛА ҚИРҒИЗ»

ўрта махсус Ислом билим юрти
Наманган шаҳри, Уйчи, 359. Тел:
224-34-62.

**«САЙИД МУҲИДДИН
МАХДУМ»**

ўрта махсус Ислом билим юрти
Андижон вилояти, Олтинкўл тумани,
Жалабек, 7.
Тел: 224-68-70, 260-77-74.

«ХОЖА БУХОРИЙ»

ўрта махсус Ислом билим юрти
Қашқадарё вилояти, Китоб шаҳри,
Заргарлик, 4.
Тел: 54-27-425, 54-27-225.

«ФАХРИДДИН АР-РОЗИЙ»

ўрта махсус Ислом билим юрти
Хоразм вилояти, Урганч шаҳри,
Й. Бобожонов кўчаси, 43-“а” уй.
Тел: 227-25-80.

«ЖЎЙБОРИ КАЛОН»

аёл-қизлар ўрта махсус Ислом
билим юрти.
Бухоро шаҳри, Ҳавзи Нав, 92.
Тел: 223-88-44.

«ХАДИЧАИ КУБРО»

аёл-қизлар ўрта махсус Ислом
билим юрти
Тошкент шаҳри, Учтепа тумани,
Ўрикзор даҳаси, Зарафшон кўчаси,
15-уй. Тел: 299-24-11.

